

DE DIFFERENTIA

SACRIFICII ABRAHÆ A SACRIFICIO BEATÆ MARIE VIRGINIS.

Audivimus de magno patriarcha Abraham quod obtulerit in sacrificium Domini turturem et columbam, beatæ vero Virginis Mariæ sacrificium fuit par turturum, et duo pulli columbarum. Multum omnino videtur differre sacrificium patriarchæ Abraham a sacrificio beatæ Virginis Mariæ. Quid horum majus, quid horum melius? Sed quis audeat aliquem sanctorum nisi solum Sanctum sanctorum beatæ Virgini Mariæ anteferre, vel æquiparare? Indubitanter itaque quod optimum est tantæ dominæ attribuius, sed iterum valde durum ut perfectioni tanti patriarchæ aliquid detrahamus. Omnino tamen non videtur esse sine causa talis vel tanta hostiarum differentia. Sed si juvat ista plenius intelligere, opus est altiori consideratione. Videtur autem ad turturis volatum et cantum pertinere in æternorum malorum consideratione, gemitum et planctum effundere. In æternorum vero bonorum contemplatione gemere et suspirare, hoc est columbinum cantum habere. Recolat itaque homo quid boni peccando amiserit, vel quid mali eodem modo incurrerit, ut melius pleniusque intelligat ad quem statum laborando, gemendo, suspirando anhelare oporteat. Geminam namque captivitatem peccando incurrit, et geminam dignitatem amisit. Sponte siquidem subditus culpæ, in vitus qui:em addictus est pœnæ, et de cætero perdidit stabilitatem gratiæ et perpetuitatem gloriæ. Tali itaque gratia et gloria nudatus, homo volens nolens subservit peccato et subjicitur flagello, et brevi vivens tempore repletur multis miseriis, qui quasi flos egreditur et conteritur, et fugit velut umbra et nunquam in eodem statu permanet. Geminam itaque captivitatem, utpote exactionem culpæ et pœnæ nascendo contrahimus, et quandiu hic vivimus fixam gratiæ stabilitatem gloriæque perpetuitatem recuperare non possumus. Debemus ergo omni diligentia, et quanta possumus instantia ad hoc utique laborare, modumque in omnibus obtinere, ut mala quæ contraximus nascendo, deponamus moriendo, et bona illa quæ in procurso hujus vitæ recuperare non possumus, statim ad ingressum subsequentis vitæ obtineamus. Perfecti namque viri in ipso statim exitu animæ, in ipso primordio incipientis vitæ emancipantur a culpa, et liberantur a pœna, confirmantur in gratia, et sublimantur in gloria. Hanc autem geminam libertatem a culpa et pœna, hanc vero geminam dignitatem in gratia et gloria, quas soli perfecti accipiunt in egressu animæ, quid aliud dixerim quam quasdam primitias plenitudinis futuræ? Accipiunt ergo perfecti primitias istas in sola anima, accepturi postmodum plenitudinem in utraque naturæ. Pro primitiis vero geminæ

libertatis gemere et suspirare, et de ipsis per mortem obtinendam firmam spem tenere: hoc erit, ut arbitrator, par turturum offerre. Pro primitiis autem geminæ dignitatis gemitus et suspiria effundere, et eorum obtentum in exitu animæ de Domini pietate præsumere: hoc erit, ni fallor, duas columbas in Domini sacrificio impendere. Geminam libertatem, et geminam, ut diximus, dignitatem in morte accipiunt soli perfecti, unam vero libertatem, et unam tantum dignitatem accipiunt omnes electi. Nam statim post egressum animæ sub eodem temporis momento, et emancipantur a peccato, et confirmantur in bono. Siquidem electorum, sed minus perfectorum animæ sicut et cæteræ mox in corporis sui depositione sortis suæ sententiam accipiunt, et ex eo quod æternam damnationem evaserunt, ex eo quod futuram glorificationem suam prænoscent, ex eo quod a gratia Salvatoris Christi post tot delicta se nunquam destitutos esse cognoscunt, ad tantum Conditoris sui amorem convalescunt, ut nemo eorum de cætero aliquid omnino facere vellet unde Deum offenderet, etiamsi id impune liceret. Econtra autem omnes reprobi postquam damnationis suæ sententiam accipiunt, ad quantulamcunque divini amoris scintillulam nunquam assurgunt, et ex quo de æternis bonis penitus desperant, ad ea quæ in hac vita noverant, et perverse amaverant, desiderant redire, et in eis semper vivere vellent, si impune hoc possent. Constat itaque eos peccato in perpetuum subservire, non tam actione quam voluntate. Malorum itaque animæ in exitu suo confirmantur in malo, bonorum vero confirmantur in bono.

Et quamvis electæ quedam, sed minus perfecta teneantur adhuc satisfactionis debito, et multo forte tempore purgentur a vitio, absit tamen ut de cætero aliquo modo subserviant peccato. Emancipantur itaque a culpa, non tamen liberantur a pœna, confirmantur in gratia, nec tamen sublimantur in gloria: sed quod post mortem Salvatoris agitur erga minus perfectos, hoc ante solum redemptionis nostræ pretium agebatur etiam erga valde perfectos. Emancipabantur namque a servitute peccandi, nec tamen liberabantur ab omni debito patiendi. Nam, ut de cæteris taceam, patiebantur certe exsilium et ergastulum. Sed quale ergastulum? Certe infernum. Taceo quod non rapiiebantur ad gaudia cæli, sed nec revertiebantur ad amœna paradisi. Quamvis igitur confirmarentur in bono, non tamen consummabantur in gaudio. Audenter dico, quod nec ipse Abraham geminam illam libertatem quæ est a culpa et pœna in corporis depositione accepit: nam illam quæ est a captivitate longinquæ peregrinationis nec

petere, sed nec sperare præsumpsit; merito ergo non turtures, sed turturem obtulit, et pro hac parte hostiam suam duplicare non debuit. Quod dico de obtentu geminæ libertatis, idem dico de obtentu geminæ dignitatis. Stabilitatem namque prioris gratiæ quam speravit et quæsit in morte accepit, sed ante Salvatoris adventum ad æternitatis gloriam transire non potuit. Merito ergo ejus oblatio in ejusmodi avium genere, non nisi una columba fuit. Beata vero virgo Maria, quoniam de utraque tam libertate quam dignitate in carnis depositione obtinenda secura fuit, recte hostiam suam ex utraque parte duplicare potuit. Jam, credo, tenetis quam merito debuit ejusmodi differentia interesse inter sacrificium Abrahæ et sacrificium beatæ virginis Mariæ. Sed adhuc illud in his videtur inquisitione dignum, cum magis elegerit offerre par turturum quam par columbarum, e converso autem duos pullos columbarum potius quam duos pullos turturum. Unum autem scio, quia bona cælestia, bona æterna, quanto certius, quanto silentius speramus, tanto libentius, tanto propensius pro eis laboramus. Quanto autem pro eis amplius desudamus, tanto majora vel potiora speramus. Quanto autem meliora speramus, tanto ardentius amamus. Quanto vero ardentius amamus, tanto vehementius, tanto anxius desideramus. Sic utique sic ex securitate spei nascitur anxietas desiderii. Habes itaque avem in spei securitate, habes ejus pullum in desiderii anxietate. Spes siquidem quæ cælestibus et æternis inhiat, avium more ad alta quidem et longinqua volat. Pullus de volucre nascitur, et desiderii anxietas eo ordine quo diximus de spei certitudine generatur. Pullorum est assidue clamare, et raro a clamore cessare. Novit hoc ille qui dixit: *Sicut pullus hirundinis, sic clamabo (Isa. xxxvii)*. Pullus itaque satis anxie clamare solet, et anxium desiderium in aure Conditoris vocem magni clamoris habet. Hinc est quod Moysi tacenti, sed anxio desiderio æstuanti dicitur a Domino: *Quid clamas ad me? (Exod. xiv)*. Hinc est illud Psalmistæ: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus (Psal. x)*. Solet autem hujusmodi desiderium in quibusdam adeo crescere, ut tædeat eos vivere, ita ut veraciter vox illorum videatur esse: *Tædet animam meam vitæ meæ (Job x)*. Illud namque bonum quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quis, quæso, poterit cum spei certitudine expectare, et ingenti desiderio non æstare, et pene non nisi impatienter vivere? Pertinet autem ad avem, ut dictum, confidentia spei, ad ejus vero pullum impatientia desiderii. Audi vocem volucris in loco solitudinis suaviter modulantis: *Scimus, inquit, quoniam si terrestris domus nostræ hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam æternam in cælis (II Cor. v)*. Ecce quanta confidentia spei. Attende et in alio vehementiam desiderii, simul et inquiete clamorem vociferantis pulli: *Quando veniam,*

inquit, et apparebo ante faciem Dei (Psal. xli). Sed quando aliquis hujus vitæ fastidio, futuræque vitæ desiderio æstuat, interest utique qua intentione id agat. Nam alium ad hoc ipsum timor impellit, alium vero amoris vehementia trahit. Illum exagitat timor ancipitis periculi, et incumbentis mali, istum amor et æstus perfruendi desiderii. Audi vocem de medio periculorum anxiantis: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? (Rom. vii)*. Accipe et illam amoris nimietate æstuantis: *Cupio dissolvi et esse cum Christo (Philipp. i)*. Utrobique audis desiderium mortis, et tædium vitæ præsentis. Illa vox pertinet ad pullos turturum, ista ad pullos columbarum. Qui enim jam geminæ, quas superius distinximus, captivitatibus odio geminæque libertatis desiderio mori desiderat, et multis gemitibus atque suspiriis in idipsum anhelat, quid aliud in Dei auribus quam mors pullorum de nido turturum clamant? Qui autem cum mori desiderio orat et plorat pro abundantia gratiæ et gloriæ quam in futuro exspectat, quid aliud quam pullorum more voce columbina clamat? Geminam namque libertatem in carnis depositione firmiter sperare, et in hac expectatione patienter vivere, hoc est, ut jam diximus, par turturum offerre. Harum vero libertatum desiderio ardentius æstare, et pro earum obtentu citius mori velle, et hoc ipsum quod vivit impatienter ferre, hoc esse videtur de pullis turturum hostiam immolare. Similiter qui sublimationem geminæ dignitatis in spe securitatis patienter exspectat, par columbarum in Domini sacrificio immolat. Qui vero morarum impatientis in idipsum anhelat et æstuat, de pullis columbarum Domino sacrificio parat.

Quis enim plenitudinem illam gratiæ et gloriæ quantumlibet perfectus in hac vita obtinere, quam statim post animæ exitum obtinere non dubitat, sic ut possit jugiter divinæ contemplationi inhærere, et ab illa nulla abduci cogitatione, ut possit in illo solo delectari, et in illo omni hora vel momento gloriari? Non est hoc hujus vitæ ut oportet quantumlibet perfectum tantæ jucunditatis dulcedinem, ut cætera taceam, saltem dormiendo interpolare. Quis illud primum et maximum mandatum in hac vita ad plenum possit implere, Deum videlicet toto corde, tota anima, tota virtute diligere? Qui igitur pro obtinendo tantæ plenitudinis desiderio vitam istam fastidit, et pro implendi desiderii acceleratione suspirat, ingemiscit, et lacrymas fundit, pullos columbinos Domini sacrificio impendit. Multi in magnis tribulationibus et tentationibus sunt, et fortiter agunt, securi de gemina libertate, si detur perseverare. Sed sæpe non novelli eorum qui ejusmodi sunt, propter metum cadendi, et laborem patiendi, desiderant cito mori, ut ab omni periculi suspitione de cætero possint esse securi. Sed attende ne forte videatur esse signum nonnullius impatientiæ laborum certamina subterfugere vel signum similiter nonnullius diffidentiæ sub cadendi metu ultra modum trepidare. Certum namque esse debet perfectis omnibus, r

fidelis est Deus, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus ferre, sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possimus sustinere (*I Cor. x*). Hinc est quod quidam inter summa pericula tam constanter agunt, tam securi de Domini protectione consistunt, ut indubitanter audeant et dicant, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu (*Rom. viii*). Quantum itaque ad considerationem evadendi periculi, majus videtur firma de Domini protectione securitas spei, quam nimia vehementia desiderii. Sed illud pertinet ad par turturum, istud ad pullos eorum. Majus ergo videtur esse par turturum quam eorum pullos offerre. Sed absque dubio alia videtur esse lex timoris, atque alia, nisi fallor, amoris. Velle quiescere et esse securum, non est tam amantis amicum quam amantis semetipsum. Illum vero quem diligit anima sua velle videre, illius desiderio æstuarè, et donec illum videat, apprehendat, inhæreat nullo modo posse quiescere, videtur esse signum summæ devotionis et admirandæ charitatis. Videtur itaque pro hac parte multo majus aliquid esse impatientia æstuantis desiderii, quam sine ardenti desiderio sola securitas spei. Sed istud ultimum pertinet ad par columbarum, illud primum ad pullos earum. Majus itaque sacrificium videtur esse, duos pullos columbarum quam ipsas columbas offerre. Ecce quod diu quæsitivus tandem aliquando invenimus, quia majus aliquid est offerre par turturum, quam pullos eorum; e contrario vero minus videtur offerre par columbarum quam pullos earum. Jam non miraris, ut arbitror, si sanctarum sanctissima, perpetua Virgo Maria in utroque genere hostiæ obtulit quod juxta mysterii dignitatem utrobique optimum esse cognovit. Absit ut dicamus vel credamus beatam Virginem Mariam propter metum patiendi, vel timorem cadendi mortis desiderio urgeri. De nullo enim sanctorum rectius creditur quam de ipsa quod parata fuerit semper quantum in ipsa fuit, ad omnia tormentorum genera pro Christi nomine sustinenda. Metu vero cadendi quomodo urgeri potuit, quæ in carne qua Christi carnem genuit, nutrit, nil contradictionis portavit? Ad momentaneum contactum dextræ salutaris leprosus mundatur (*Matth. viii*), ad tactum sùmbriæ mundata est et illa quæ fluxum sanguinis patiebatur (*Luc. viii*), quanto magis illam ab omni contagio mentis et corporis mundari oportuit, quæ tandiu totum in utero, quæ toties totum in gremio circumplexa fuit, quæ illius, ut sic dicam, medelæ plenitudinem modo intus infusam, modo exterius adhibitam sufficienter habuit; illius, inquam, medelæ quæ tollendis omnibus omnium morbidorum morbis satis superque sufficere possit? Quomodo, obsecro, cadendi vel patiendi metu usque ad vitæ tædium urgeri potuit, quæ juxta angelicæ salutationis præconium gratia

A plena fuit? Sed quo eam impellere non potuit timor, potuit attrahere amor. Quis unquam ex omnibus Christi dilectoribus libentius mori vellet, ut ejus divinitatem videre posset, ut majestati illius immensitatisque perpetua contemplatione inhæreret? Quis unquam hujusmodi desiderii fervore ardentius æstuvit? Quanto certe; præ cæteris dilexit, tanto præ cæteris divinæ visionis dulcedinem, dulcedinisque sempiternitatem ardentius desideravit. Audenter dico quod nec illa quæ præ cæteris dilexit huic dulcedini inseparabiliter inhæret, vel hanc solam et sine interpolatione haurire potuit, quando in hac vita fuit, et corpus corruptibile portavit. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem (*Sap. viii*)

B Quia igitur illam plenitudinem gratiæ et gloriæ in hac vita obtinere non potuit, quam in sua assumptione accepit, quid mirum si acceptionis illius horam ardentè desideravit, quam nullus cadendi vel patiendi timor ad mortis desiderium impellere potuit? Par turturum in eo quidem obtulit, quod geminam libertatem in carnis suæ depositione quam confidenter tam patienter expectavit. Pullos vero columbinos potius quam par columbarum obtulit, in eo quod ad geminam illam superius jam dictam gratiæ et gloriæ plenitudinem, etiam cum mortis desiderio anhelavit. Abraham vero, ut dictum est, ad carnis depositionem, non de obtentu gloriæ, sed de sola acceptione stabilis gratiæ securus fuit, non tamen in ea plenitudine quam beata Virgo Maria, vel perfectorum quilibet sub hoc tempore accepit. Quid ergo mirum, si horam acceptionis tepidius desideravit, qui minus speravit? Recte ergo non pullos vel pullum columbarum, sed solam columbam obtulit. Turturum itaque Abraham in spe certa obtinendæ libertatis a culpa, columbam obtulit in spe certa percipiendæ perpetuæ stabilitatis in gratia. Si perfectionis studia æmulari, si spirituales effici volumus, in sacrificio Domini juxta exemplum Abrahæ, animalibus etiam aves adjungere debemus. Aves quidem se in aera suspendunt, quod animalia facere utique non possunt. In avibus itaque intellige studia spiritualia, in animalibus exercitia corporalia. Ad animalia pertinent studia exteriora, ad aves studia interiora. Ad illa exercitia corporis, ad ista exercitia mentis. Interiora autem nostra solus Deus videt, exteriora vero nostra videre etiam proximus valet. Illa quæ intus agimus sunt propter solum Deum, illa quæ extrinsecus gerimus partim propter Deum tantum, partim etiam propter proximum. Multa enim sunt propter solum beneplacitum divinum, multa propter utilitatem vel beneplacitum hominum. Recte ergo de Abraham Scriptura dicit, quod animalia divisit, aves vero non divisit (*Gen. xv*). In illis namque exercitiis quæ solummodo patent divinis conspectibus, et qualia ad aves pertinere jam diximus, nihil aliud oportet intendere, nisi ut merito debeant

divinæ voluntati placere. In corporalibus vero exercitiis quibus tum propter Deum, tum propter proximum insistimus, intentionem geminamus, et pro hæc parte hostiam nostram dividimus. Debemus vero hostiam nostram non solum juxta hunc modum dividere, sed etiam divisiones ipsas altrinscens contra se invicem ponere, et utranque partem alterna consideratione pensare. Nam in his quæ propter proximum facimus, offensam Dei cum omni cautela cavere debemus, et in his quæ propter Deum gerimus, in quantum possumus, proximi scandalum vitare debemus. Solam autem illam hostiam quæ ex animalibus est debemus dividere, sed tam istam quam et illam quæ ex avibus est oportet juxta exemplum Abrahæ a volucrum rapacitate defendere (*ibid.*). Nam volucres, ut scriptum est, super ejus hostiam descendebant, et Abraham eas abigebat. Quid autem intelligimus per hujusmodi volucres, nisi vanas et ineptas cogitationes? Sæpe ex bonis quæ iustus vel exterius operamur, modo superbia, modo iuani gloria tangimur, et apud nosmetipsos in immensum gloriamur. Sed, si hujusmodi ineptis cogitationibus viriliter non resistimus, boni operis fructum nobis in Dei oculis evacuamus. Dictæ autem volucres quasi ad sacrificiorum nostrorum rapinam descendunt, quando improbæ cogitationes a spiritibus malignis ad meritorum corruptelam immissæ cordi nostro superveniunt. Nam spiritus quidem maligni eo ipso quasi supra nos sunt, quo eminentioris conditionis et angelicæ naturæ existunt, et in Evangelio volucres cæli dicti sunt (*Matth. xiii; Marc. iv; Luc. viii*). Debemus itaque ineptas cogitationes, et quaslibet immissiones per angelos malos, per increpationem ferire, et hoc erit ejusmodi volucres abigere. Qui igitur hæc audit vel legit, apostolico documento addiscat, quomodo elationis vel ineptæ gloriationis rapacitatem abigere oporteat. *Quid, inquit, habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? (I Cor. iv.)* Solum malum habere potes de teipso, nullum autem bonum, nisi ex munere divino. Attende ergo quam sit impudens gloriatio gloriari de malo tuo, vel de bono non tuo. Si ista diligenter, si ista frequenter retractamus, devotionis nostræ hostiam citius ab ea quam diximus volucrum rapacitate eripimus. Ecce habemus quales hostias debeamus Domino Deo nostro offerre, ecce habemus quomodo eas oporteat a rapacitatis incursu defendere. Utinam unusquisque nostrum hujusmodi studiis eousque insistat, donec sol occumbat, et vanitatis amor paulatim deficiat, et carnalis prudentiæ radio subducto fervore concupiscentiæ tepescat. Per globum namque igneum atque corporeum qui molem terræ circumire non desinit, et in circuitu pergens nunquam requiescit, quid melius, quid rectius hoc loco intelligimus, quam amorem terrenorum, amorem transeuntium qui infirma ambit, et animum quem inflammant nunquam requiescere sinit? Sol iste et per prudentiam carnis splendet, et per carnis concupiscentiam fervet. Sol

A iste absque dubio tunc occumbit, quando carnalis prudentia hebescit, et carnalis concupiscentia sensim refrigescit.

Ut autem sciamus quid ejusmodi solis occasum quandoque sequi soleat, audiamus quid Scriptura dicat: *Cumque sol occubisset, irruit sopor super Abraham, et horror magnus et tenebrosus inrasis eum (Gen. xv)*. Solis itaque occasum sopor, soporem sequitur horror. Per soporem corporis, ut omnes novimus, sensus corporeus sopitur, et animus humanus a rebus adjacentibus alienatur. Congruè igitur satis per soporem mentis alienatio intelligitur. In hujusmodi vero sopore mens sæpe ex divina revelatione cognoscit, et quasi per somnum apta visione cernit quæ prius et velut vigilans vix tenuiter, vel nullo modo cognoscere potuit. Hinc est illud quod in Job per Eliu dicitur: *Per somnium in visione nocturna quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, et erudiens eos instruit disciplina (Job xxxiii)*. Hujusmodi sopor juxta arbitrium hominis nullo modo venit, sed pro beneplacito ipsius qui illum immittere consuevit. Merito ergo de hoc sopore dicitur quia irruit, eo quod subito et inopinate venit. Sopor itaque irruit, quando spiritualis quispiam repentino impetu in mentis alienationem transit. Quando autem homo juxta hunc modum soporatur, et extra semetipsum rapitur, mira et stupenda sunt sæpe quæ per excessum videntur. Miraris fortassis qui hæc audis, quia nil in te tale adhuc experiris. Nescis quia omnia tempus habent. Vigilantia utique et sopor tempus habent. Vigilantia in die, sopor in nocte. Forte tibi nondum sol occubuit, necdum vanitatis amor defecit. Sole fervente, nescit ille quem determinavimus sopor irruere. Solis occasum, ut diximus, sequitur sopor, soporem nihilominus quandoque subsequitur horror. Multa enim mens humana sub hujus sæpe soporis tempore videt, quæ sine pavore et tremore seu etiam horrore videre non valet. Unde est illud Eliphaz Themanites: *In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines, pavor tenuit me, et tremor, et omnia ossa mea perterrita sunt (Job iv)*. Audi et aliam, et attende quid intellexerit quasi per somnium: *Ego dixi in excessu mentis meæ: Projectus sum a facie oculorum tuorum (Psal. xxx)*. Quid mirum, si ejus animus inhorruit qui se a facie Domini projectum vidit? De hujusmodi terrore vel horrore per ipsum Job dicit: *Si dixero, Consolabitur me lectulus meus, et relevabor loquens mecum in stratis meo, terrebis me per somnia, et per visiones horrore concuties (Job xvii)*. Quasi enim per somnia terretur, et per visiones horrore concutitur, quando mens humana supra semetipsam ducta, et ad divinorum judiciorum contemplationem raptâ, ex divina revelatione videt quantis periculis quotidianis momentis subjacet. Videt quam sint infirma æterna bona quæ perdidit, quam sint horrenda æterna mala quæ meruit; videt quam facile sit omni hora cadere, semel lapsa quam sit impossibile per semetipsum resur-

gere; videt quomodo quidam a summis virtutum stydiis in ima vitiorum cadunt, quomodo e converso quidam ab imo vitiorum ad summa virtutum fastigia consurgunt, et in his omnibus nescit homo finem suum, sed, sicut pisces capiuntur haino, et sicut aves comprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines tempore malo cum eis extemplo supervenerit. Quid ergo mirum si quodam horrore concutiuntur qui sub quanto periculorum incerto humana infirmitas laboret divinitus erudiuntur? Denique attende quid Abraham quasi per soporem dilicerit, et animadvertes quam merito inhorruerit. Dictum namque est ad eum: *Scito prænoscens quod peregrinum sit futurum semen tuum in terra non sua, et subjicient eos servituti, et affligent quadringentis annis (Gen. xv)*. Per semen Abraham, si vis, intellige ipsas virtutes. Per semen Abraham, si vis, intellige virtutum æmulatores, Abraham exemplo viventes, et vitæ ipsius imitatores. Nonne virtutes ipsæ regi Pharaoni deserviunt, quando sinistra intentione sunt, et per hypocrisim depravatæ nil nisi mortis lucra conquirunt?

Et sæpe fit ut virtutum studia quæ inchoata fuerant intentione bona, tandem accitentur intentione mala. Nonne semen Abraham regi Pharaoni in luto et latere servit, quando quilibet virtutum æmulator fortis, qui egrediens de terra et de cognatione sua, diu juxta Abraham exemplar, juxta tandem aliquando in modum David in aliquod flagitium cadit? Nam et hujusmodi quilibet, si iterum ad justitiam revertitur, inter filios Abraham reputatur. Attende ergo quam sit plenum timoris pariter et horroris, quod nec in excelso quodam vel de fastigio virtutis detur homini in hac vita ullus locus securitatis. Valde est rarum et vere paucorum magna agere, nec se magnum putare, multis præminere, neminem despicere. Cum enim quilibet nostrum miranda agit, ceterosque stadium honorum agilitate præcedit, facile est ut illud Pharisei dicat apud semetipsum: *Non sum sicut cæteri hominum (Luc. xi)*. Unde fit sæpe ut his qui ejusmodi sunt gratia divina subtrahatur, et cadere permittantur, et eoque nonnunquam paulatim perducuntur, ut tandem aliquando sint tam pertinaces in malo quam prius fuerant constantes in bono. Nonne hoc est quod Dominus minatur, cum ad Abraham dicitur: *Scito prænoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua? Cum cætera elementa semper fluctuare soleant, sola terra in æternum stat, unde congrue satis cordis stabilitatem designat. Sed quam bonum est esse stabilem in proposito bono, tam malum est esse stabilem in proposito malo. Illud est constantiæ, istud pertinaciæ. Constantia itaque in bono, terra est bonorum; pertinacia in malo, terra est malorum. Quando itaque quilibet prædestinatus ad viam æternam perducuntur, paulatim ad ejusmodi pertinaciam vere peregrinantur in terra aliena, in terra non sua. Eccequid facit superbia, eccequid facit arrogantia. Vasa itaque misericor-*

*diæ cum incipiunt de suis meritis intumescere, pia bene dispensatione permittuntur cadere, ut discant humiliter sapere, et de infirmitate sua vera sentire. Cognitio autem humanæ infirmitatis ut plena sit in quatuor gradibus consistit: duos habemus in consideratione mali, duos in consideratione boni. In consideratione mali, primo ut sciamus nos nullum malum nostra virtute posse cavere; secundo ut sciamus a nullo malo post lapsum nostra virtute posse resurgere. In consideratione boni, ut cognoscamus nos ad nullum bonum nostra industria posse convalescere, secundo ut cognoscamus nec in eo quod divinitus accepimus nostra industria posse perseverare. In cognitione autem sui multiplex promotio profectuum, quid aliud est quam quædam successio alternantium dierum? Omnis autem alternatio crescentium seu decrescantium dierum sub anno concluditur, et solis cursu consummatur. Recte ergo per annum in quacunque re plenitudo et consummatio cognitionis intelligitur. Ad hoc vero, juxta quod superius dictum est, permittitur homo in uno aliquo vitio multoties multiformiter cadere, ut per multa experimenta plene et integre addiscat ab ejusmodi servitute nulla sua virtute se posse eripere. Quando autem ista experientie multiformitas usque ad cognitionis plenitudinem perducitur, quasi annus consumatur. Quando autem eundem infirmitatis suæ defectum quilibet in aliis et aliis vitis per quotidiana experimenta addiscit, et eandem veritatis sententiam quam in multis experimento probavit, etiam in aliis ex ratione colligit, et tandem idem in omnibus universaliter sentit, jam annorum numerus in cognitionis multiplicatione in centenarium surgit. Nam, quia omnes digiti et articuli ab eisdem denominati et ab utrisque compositi infra centenarium concluduntur, recte in centenario universitas figuratur. In anno itaque plenitudinem, et in centenario intellige universalitatem. Quando ergo necessariæ cognitionis abundantiam et in singulis sufficienter, et in omnibus generaliter habemus, annualem eruditionis nostræ procursum in centenarium producimus. Infirmitatis autem nostræ cognitionem superius per quatuor gradus distinximus. Oportet ergo quasi quadringentorum annorum numerum explorare, si volumus hanc, quam prælocuti sumus, quadrifida scientiæ plenitudinem apprehendere. Pro certo habeas, nec est unde hæsitare debeas, quod eo usque oporteat te Pharaoni Ægyptiisque subesse, vitis vitiorumque incentoribus subservire, donec experientie magisterio docearis de tua infirmitate vera sentire, donec plene addiscas in cavendis vel corrigendis malis, in obtinendis vel conservandis bonis nil omnino de tua virtute præsumere. Ecce jam audivimus unde patriarcha inhorruit, et quidem unde merito inhorre debuit. Audivimus quæ erant ad terram, audiamus et quæ esse poterant ad consolationem: *Verumtamen gentem, inquit, cui servituri sunt, ego judicabo. Et post hæc egredietur cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace,**

*sepultus in senectute bona : generatione quarta rever-
tentur huc. Necdum enim completæ sunt iniqui-
tates Amorrhæorum usque ad præsens tempus
(Gen. xv).*

Ecce, ut ex istis animadvertere possumus, ex divina revelatione, et velut per somnium addiscimus modo tristia, modo jucunda, modo autem ex utrisque permista. Gentem, inquit, cui servituri sunt ego judicabo. Per gentes siquidem sive vitia, sive vitiorum incentores velis intelligere, utrosque utique habet Deus judicio suo atterere, et de honorum cordibus exturbare, et illa quidem sic atterendo ut undique omnino non sint istos vero damnando ut de cætero semper miseri sint, et bonis in aliquo in æternum prævalere non possint. Et post hæc, inquit, egredientur cum magna substantia. Scimus quidem quia filii reconciliationis ex casu suo erudiuntur ad discretionem, ad circumspectionem, ad humilitatem et compassionem, ad constantiam, ad patientiam simul et perseverantiam. Egrediantur itaque cum magna substantia quando secum reportant hujusmodi virtutum lucra, et scientiæ talenta. Habes ergo animarum substantiam in pœnitentiæ fructibus et virtutum lucris; habes virtutum substantiam in scientiæ et sapientiæ thesauris. De hujusmodi substantiæ thesauro intelligitur illud in psalmo: *Et eduxit eos cum aura et argento (Psal. civ)*. Vide ergo quam sit mirandum, quam jucundum, quam stupendum quod ipsa etiam ruina morum bonis cooperatur in bonum, et impletur quod in Apostolo legitur: *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti (Rom. vi)*. Cooperatur itaque in bonum quod in terra non sua ad tempus subserviunt, qui tandem aliquando inde cum magna substantia exeunt. Cooperatur in bonum quod aliquantulum temporis vitiis succumbunt, qui postmodum quanto exercitiores tanto cautiores, quanto humiliores tanto constantiores vel robustiores resurgunt. Verum illi supra modum felices judicandi sunt qui ad humilitatis gratiam ex prævidentiæ dono proficiunt, qui humanæ infirmitatis modum non tam ex propria quam aliena ruina addiscunt. Horum persona in Abraham exprimitur cui a Domino dicitur: Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Nec Dominus prædicit, nec aliqua Scriptura innuit quod Abraham alicubi alicujus servitio addictus fuerit. Non igitur sæpe cadendo, sæpe resurgendo vitiisque subserviando ad humilitatis gratiam profecit. Sed dum in libro providentiæ, revelante Deo, lectitat, per aliorum exempla probat quid de sua infirmitate sentire debeat. Videamus ergo si illam humilitatis revelatam quam superius per quatuor gradus distinximus in istius divinitus edocti dictis invenire valeamus. Loquentem ergo eum Domino audiamus: *Loquar, inquit, cum Domino meo cum sim pulvis et cinis (Gen. xviii)*. Pulvis ad omnem flatum de suo loco excutitur, et quocunque defectus, nunquam

nisi alieno impulsu levatur. Ecce, homines formam defectus humani, quantum pertinet ad considerationem mali.

Subtracta namque gratia et protectione divina, homo ad inimici suggestionem in quocunque malum dejicitur, et semel dejectum ad status rectitudinem propria virtute roboratur. Cinis ex se nullum omnino germen producit, et aliunde susceptum, non dicam ad incrementum, sed ad sustentamentum nutrire ulla sua pinguedine omnino non sufficit. Habes hic item formam defectus humani, quantum pertinet ad considerationem boni. Nullum siquidem boni operis germen potest homo ex semetipso sine operante gratia producere, et cum ex gratia operante habere jam cœperit, per semetipsum omnino non poterit sine ejus cooperatione custodire. Ecce Abraham, ut ex his ejus dictis intelligitur, ad illam humilitatis plenitudinem divinitus eruditus inventur, ad quam per quadruplicatum annorum centenarium a multis post multa experimenta pervenitur. Quod itaque alii vix per multa experimenta, hoc alii facile addiscunt ex revelatione divina. Tu autem, inquit, ibis. Tu, quem præ cæteris abundantiore gratia præveni, tu quem præ cæteris profundius illuminavi. Tu ibis ad patres tuos in pace, immunis ab omni indignæ et duræ servitutis oppressione. Quid autem est ad patres suos ire, nisi eodem virtutum tramite quo alii in vitæ via præcessere, ad intimæ quietis tranquillitatem honorum operum agilitate properare? Ergo ad pacem properabat qui in pace iturus erat. Ibat per pacem et ad pacem; per pacem internam, ad pacem æternam. Per pacem illam quæ mutuo sibi conciliat omnem sensum, ad pacem illam quæ exsuperat omnem sensum. Sopienda iaque est illa discordia quæ est inter carnem et spiritum, ut transiri possit ad illam quæ est supra omnem sensum. Quid autem est Dominum hujusmodi promissiones alicui facere, nisi eum ad ejusmodi spem et certitudinem interna inspiratione animare? Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. In senectute solet tam sensus quam appetitus exterioris hominis languescere, et quotidianis detrimentis defectui appropinquare. Senectus bona, quando sub idem temporis quo exteriorum et transuentium appetitus minuitur, inde interiorum et æternorum innovatur. Senectus bona, quando exterior sensus decrescit, interior vero exrescit. Senectus bona, quando eo ipso interior homo roboratur, quo exterior homo infirmatur: *Cum enim infirmor, inquit, tunc fortior sum et potens (II Cor. xii)*. Melior est senectus morum quam annorum, meritiorum quam temporum. Gloriosius est appetitum exteriorum honorum languescere ex studio industria, quam ex vitio naturæ. Sepultus, inquit, in senectute bona. Prius homo moritur ut postmodum sepeliatur. Mortuus quidem desinit videre, sed non statim desinit videri. Sepultus vero desinit videre, simul et videri. Qui vult ergo huic mundo mortuus esse, oportet illum oculos illos claudere, quos in primis

parentibus legimus apertos fuisse, et oblectamenta sensuum non attendere, nec avertere.

Sed et tunc qui ejusmodi est quasi post mortem sepulturam invenit, quando per sapientiæ studium, æternitatisque desiderium, a mundanis insuper mundana transiens, in ejusmodi statum proficit, quale carnalis quilibet non dicam scire, sed nec suspicari possit. Per vitam activam mortificamur, per speculativam et contemplativam cum Abraham quasi duplici spelunca sepelitur. Proprium est speculative invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiceret, et velut per speculum et in ænigmate videre. Proprium est contemplativæ, veritatem absque involucro, et quasi facie ad faciem videre. Per speculativam itaque et contemplativam a rebus humanis absentatur, et, ut dictum est, velut duplici spelunca sepelitur. Bonum itaque est desiderii appetitum studiique conatam a rebus humanis languescere, deficere, absentare, et cælestibus theoriis immersos carnaliter sapientium obtutus latere. Sic vir virtutum æmulator inveteratur, moritur, sepelitur. Ecce de Abraham vel de eis quorum formam gerit audivimus: nunc de filiis peregrinationis quid consolationis adjungat audiamus: Et quarta, inquit, generatione revertentur huc. Quod quarta generatione dicit, non ab Abraham tempore, sed a peregrinationis tempore computare debes, sicut ex Evangelio vel aliis locis Scripturarum habes. Quando interna illa familia cogitationum sive voluntatum in peregrina abducitur, et vitiorum servituti urgentibus tentationibus addicitur, primo quidem non desinit conscientia omni hora submurmurare, et inquiete agere, sed paulatim invalescere prava consuetudine ad hoc usque perducitur, ut exactoribus suis desinat recalcitrare, et velut vitula docta diligere trituram serviat sine murmure et contradictione. Sed cum tempus beneplaciti, tempusque miserendi coram Domino advenerit, et post multa mala, Domino miserante et quasi Moysi officio visitante, ad penitentiam compuncta fuerit, incipit jam recalcitrare, et captivitatibus jugum jam exentere velle, sed nondum tamen potest prævalere. Deinde crebrescentibus consolationibus divinis, multisque coruscantibus velut miraculis, incipit paulatim convalescere, robur acquirere, audaciam assumere, et tandem aliquando hostibus prævalere, sed non sine magno labore et summa difficultate.

Ad ultimum vero vitiorum tyrannide subacta, et tota illa velut Pharaonis militia intimæ conjunctionis inundatione submersa, invalescente bonæ consuetudinis studio, hostiumque terrore sublato, incipit jam de bonæ conscientie tranquillitate gaudere, et ad promissam jucundæ securitatis terram appropinquare. Prima itaque generatio servientium nec reclamantium, secunda reclamantium nec prævalentium, tertia prævalentium et laborantium, quarta prævalentium et quiescentium. In solitudine namque commorantibus, ciboque cælesti victitantibus, quod aliud esse oportuit officii genus quam vacare et

A videre quoniam suavis est Dominus? In primis est conscientia tranquilla et mala, in secundis inquieta et mala, in tertiis inquieta sed bona, in quartis tranquilla et bona. Per conscientie vero tranquillitatem appropinquatur ad conscientie securitatem. Jucunditas [securitas] securæ conscientie est illa, uti superius dictum est, terra fluens lacte et melle quæ a Domino promittitur et datur hæredibus Abraham. Merito ergo dicitur: Generatione autem quarta revertentur huc. Et additur: Necdum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus. Secundum differentiam morum dispensantur merita singulorum. Sunt qui magis confunduntur vel compunguntur de turpi cogitatione, quam quidam alii ex turpissima actione. Hinc est quod quidam post turpem cogitationem, rapiuntur usque ad pravam delectationem. Alii ex delectatione prava labuntur in solum pravitatis consensum, alii etiam post consensum præcipitantur in actum. Quidam etiam perversam actionem ducunt in consuetudinem. Moderatur itaque casus singulorum, secundum illius utique arbitrium cujus dispensatione omnia cooperantur bonis in bonum. Inveniuntur quidam casus tantæ impudentiæ, tantæ duritiæ atque superbiæ, ut post multa mala vix valeant ad plenam infirmitatis suæ cognitionem erudiri, vix in veritate humiliari, vix de sua pravitate intime compungi. Amorrhæorum itaque iniquitates tunc completæ videntur, quando, eo dispensante qui omnia moderatur, ad eam enormitatem excrescere permittuntur, quæ suo tempore abundanter sufficiant ad cordis impudentiam, duritiam, superbiam conternendam, conterendam, conculcandam. Ecce jam audivimus quanta Abraham ex divina revelatione didicit postquam ei sol occubuit, sopor irruit, horror invasit. Adhuc repetit Scriptura quod superius jam dixerat, ut quæ sint illa quæ solis occasum sequi solent ostendat plenus: *Cum ergo, inquit, occubisset sol, facta est caligo tenebrosa et apparuit clibanus fumans et lampas ignis transiens inter divisiones illas* (Gen. xv). Dixit quid audiverit, dicit iterum quid viderit postquam ei sol iste occubuit, et carnalis amor defecit. Audivimus quæ audiverit, attendamus et quæ viderit. Prius ignem fumigantem, postea dignem flammantem. Prius ignem succendentem, postea ignem illuminantem. Vidit ergo clibanum fumigantem et lampadem. Nemo sane accendit lampadem ad calefactionem, sed ad solam illuminationem. Econtrario vero nemo succendit clibanum ad illuminationis beneficium, sed ad calefaciendum. In clibano itaque fumante intellige incedium amoris, in lampade lucem gratiæ revelantis. Item et illud attende quia ad hoc ignem clibano immittimus, ut ejus interiora, non autem exteriora calefaciamus. In incendio itaque clibani intellige amorem spiritualium, amorem internum, amorem virtutum. Ignis ergo quasi in clibano succenditur, et quasi in interioribus clausus tenetur, quando amor cordis interioribus nutritur, et tunc vere vel-

ut intus clausus ubi oritur illic cohibetur, quando animus ad animi bona diligenda, desideranda acrius inflammatur. Quasi clibanum succendimus, quando cordis desiderium ad ea quæ intimius desideranda sunt vehementius inflammamus. Vera et intima animi bona vere et intime desideranda dicimus ipsam virtutem, ipsam bonitatem. Quando ergo sine respectu mercedis virtus propter virtutem ipsam diligitur, quando etiam sine retributionis intentione bonitas ipsa propter semetipsam amatur, vere et absque dubio amoris incendium in intimis succendi et ne ad exteriora erumpat in intimis coerceri videtur. Sed illud; merito quæritur, cur Abrahæ clibanus fumans, et non potius flagrans ostenditur? Sed scimus quia in clibani succensione in primordio quidem semper fumus suboritur, sed, paulatim crescente incendio, paulatim et ipse decre-scere, tandem autem omnino deficere videtur. Quid ergo aliud quam quædam intimi amoris inchoatio exprimitur, in eo quod Abrahæ clibanus fumans per visionem ostenditur? Nam quantumcumque homo in charitatis promotione in hac vita videatur profecisse, si futuræ vitæ plenitudinem cogites, in eius comparatione non videbitur nisi quædam perfectionis inchoatio fuisse. Et fumus quidem oculos urit, lacrymasque producit, et charitas secundum statum vitæ præsentis quantumcumque profecerit bene examinatus diligenter inspectus, ex conscientie remordatione animum compungit, quoniam quædiu hic vivitur, quod ei divinitus præcipitur toto corde, tota anima, tota mente non diligit. In clibano itaque fumante exprimitur inchoatio dilectionis intimæ et summæ. In charitate siquidem nihil sublimius, nihil præclarior invenitur, quam cum bonitas ipsa per semetipsam diligitur. Sed sicut in clibano fumigante recte intelligitur quædam inchoatio intimæ et summæ dilectionis, sic et in lampade convenienter exprimitur quædam inchoatio intimæ et summæ lucis. Nemo enim lucernam illuminat, ut circumquaque regionem, vel quæ in ea circumquaque sunt videat. Sed ad hoc sane lucernam accendimus, ut propinqua, et quæ in penetralium nostrorum interioribus sunt videamus. Quid autem vicinins spiritui quam ipse sibi, nisi forte cum vana sectando semetipsum deserit, et intima sua projiciendo ipse quidem a semetipso recedit? Quid illi magis vicinum, quid magis intimum esse potest, illo spiritu qui ubique est, et nusquam deesse potest? Certe pravum est cor hominis et inscrutabile, nec potest cognosci sicut nec videri nisi ad lumen lucernæ desuper missæ divinitus incense. Nam et Abrahæ desuper mittitur, et Psal-
*ista divinitus illuminatur: Quoniam tu illumina-
 lucernam meam, Domine; Deus meus, illumina tene-
 bras meas (Psal. xvii).* Si itaque siue beneficio di-
 vine lucernæ non potes videre intima tua, quanto
 magis arcana divina? Homini itaque lucerna divi-
 nitus illuminatur, quando ei intimorum bonorum
 supereminentia in divino lumine manifestatur. Sed

si divinæ revelationis formam Abrahæ oportuit exhibere, cur ipsa ei in lucerna exprimitur, et non potius in sole? Sed quantumcumque humana intelligentia in hac vita in intimæ lucis manifestatione profecerit, usque ad perfectum diem non excrecit, et futuræ illius plenitudinis non nisi quoddam quasi initium sumit. Sicut ergo in clibano fumigante merito intelligitur quædam inchoatio futuræ plenitudinis in summæ bonitatis amore, sic in lucerna ardente recte intelligimus quoddam futuræ plenitudinis initium in summæ sapientiæ contemplatione. Solent autem hæc duo mutua incrementa in alterutrum præstare: nam dilectio ex cognitione et cognitio crescit ex dilectione. Contingit tamen ut homo eo sæpe tempore quo multum per desiderium fervet, parum videat; et e converso eo tempore quo multa videt, parum ferveat. In his autem absque dubio summus ille artifex artis utique snæ peritiam ostendit. Et quam nihil homo nisi ex divini muneris cooperatione possit innotescit, dum ei in causarum effectibus præter spem et æstimationem contingit. Hoc est quod Abrahæ clibanus fumans et lampas ostenditur et tam divinæ aspirationis quam revelationis seorsum et seorsum forma proponitur.

Attendendum est autem quomodo hic vel ibi videtur: *Transiens, inquit, inter divisiones ipsas (Gen. xv).* Quod per figuram cernimus, rerum experientia probamus. Bonitatis namque veritatisque revelatio semper in honorum omnium fontem tendit, et animum quem afficit post se in idipsum trahit. Sed quid illud est quod spiritualium exemplar quod patriarcha vidit, inter medias ei divisiones apparuit? Sicut superius jam diximus, illi hostias suas dividant qui in bonis quæ agunt tum Deo, tum proximo placere contendunt, qui tam iram Dei quam scandalum proximi, cum omni studio devitare proponunt. Absque dubio nihil laboriosius, nihil difficilius. Vide ergo gemina illa quæ superius descripta est gratia quam merito inde confertur vel cumulatur, unde animus humanus propter Deum acrius urgetur: nam hoc est quod Abrahæ inter medias divisiones clibanus et lampas apparuisse describitur. Sed notandum quia Abraham antequam ista videret, caliginem tenebrosam incurrit. Profecto qui humani erroris opaca, periculorumque latebrosa in quibus versatur necdum agnovit, ad illum veræ dilectionis ignem, qui infimis inhærere nescit non pertingit. Qui necdum intelligit quod tentatio sit vita hominis super terram, exsilii quod patitur ignarus, nescit suspirare ad patriam, nescit lucem internam, nescit veri et intimi amoris flagrantiam. Hic est ignis qui coelitus immittitur, qui post solis occasum datur. Hic est qui fiduciam generat, confidentiam parat, nutrit spem, tollit timorem. Charitas enim omnia credit, omnia sperat. Denique perfecta charitas foras mittit timorem. Nam et Abraham postquam ignem illum coelitus missum meruit accipere, nusquam de cætero legitur de Domini promissionibus dubitasse. Et nos certe, si terram illam lacte et melle manantem

solum æquanimitè, sed etiam delectabiliter exsol-
vimus. Quomodo ergo ad Abraham sola vacca re-
quiritur, vel a tanto, ut dictum est, viro una tantum
exsoluitur? Nam nec sola indebita obedientia ad
debiti solutionem, nec sola debita sufficit ad perfec-
tionem. Dicam certe, dicam quod super hac re
animus mihi suggerit, iudicet quisque quomodo vo-
luerit. Potes, si volueris, nullam obedientiam inde-
bitam tibi facere, et tunc non video quomodo Deus
a te possit plus quam unam vaccam exigere. Si
promittis coram Deo tuo, vel prosteris coram præ-
lato tuo obedientiam ad omnia, jam tibi de reliquo
nulla obedientia erit indebita, et pro debito obei-
dentiæ sufficit tibi solam vaccam offerre. Melius, ut
mihi videtur, una sola vacca iuxta hunc modum offer-
tetur, quam cum hostia tua iuxta prædictum mo-
dum geminatur. Nulla sane tibi obedientia videbitur
gravis, vel importabilis, si illius exemplum
perfecte æmularis qui factus est obediens Patri
usque ad mortem, mortem autem crucis (*Philipp. II*).
Vaccam ergo in Domini sacrificio iuxta Abrahæ
exemplum offerimus, si plenam ad omnia obei-
dentiã promittimus, et cum gaudio exsolvimus.
Prompti autem et parati simus quantum in nobis
est, non solum melioribus, vel æqualibus, verum
et pejoribus talem obedientiam exhibere, et con-
stabit nos procul dubio iuxta Dominicum præceptum
vel documentum vaccam triennem obtulisse. Ho-
stiam talem, vaccam profecto triennem, offerre nos
voluit qui dixit: *Subiecti estote humanæ creaturæ
propter Deum (I Petr. II)*. Ecce de vacca, nunc
videamus de capra. Sed facile est, ni fallor, ex su-
perioribus colligere, cur maluit Dominus ab Abra-
ham capram potius quam hircum exigere. In hircum
vel capra intelligitur voluntarius contemptus. Capra
autem lac præbere solet, non hircus. Capram ergo
offerre est contemptum suum magnæ cordis dulce-
dine sustinere. Est autem, ut dictum est superius,
fortior sexus masculinus quam femininus. Hircus
ergo non capra offertur, cum sui contemptus a
quolibet non tam gaudenter suscipitur, quam for-
titer sustinetur. Qui ergo capram non potest, offerat
vel hircum; qui horum potest neutrum, offerat
vel hædum. Hædus tenera res est, et qui sine lacte
matris vix vel nullo modo vivere potest. Hædum
itaque offert, qui contemptum suum ægre quidem
et cum magna molestia sustinet, alienæ tamen
consolationis lacte recreatus patientiam sibi extor-
quet. Dum itaque contemptum suum alius sustinet
patienter, alius fortiter, alius grater, unus
hædum, alter caprum, alius capram offerre videtur.
Si igitur contemptus patientiam amplecteris, offers
hædum de capris. Offers caprum contemnendo con-
temptum tuum. Offers capram exhilarescendo ad
illatam injuriam. Capra, ni fallor, erat oblatio eo-
rum de quibus habetis in Actibus apostolorum:
*Ibant apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam
digni habitii sunt pro nomine Jesu contumeliam pati
(Act. V)*. Si autem pauperculus es, et ad oblationem

capræ vel hirci non sufficis, offer saltem hædum de
capris. Hædinis certe carnibus Jacob patrem suum
satiavit, et fratri debitam benedictionem accepit.
Audis benedictionem, attende et qualem: *Det tibi
Deus, inquit, de rore cæli, et de pinguedine terræ,
abundantiam framenti, et vini, et olei, et serviant tibi
populi, et adorent te tribus. Esto dominus fratrum
tuorum, et incurventur ante te filii matris tuæ. Qui
maledixerit tibi, ille maledictus; et qui benedixerit
tibi, benedictionibus repletur (Gen. XXVII)*. Qui igitur
cupit talem benedictionem hæreditare, audiat
consilium Rebecæ: *Affer, inquit, mihi duos hædos
optimos, ut ex eis faciam escas patri tuo, quibus li-
benter vescitur (ibid.)*. Vides certe quod duos eam
hædos parare oporteat, qui ad tantam benedictionem
anhelat. Certe cum male agis, juste contem-
neris. Et quid aliud quam hædinas carnes offers si
patientiam amplecteris? Qui autem etiam inter bona
opera contemnitur, et tamen patientiam amplectitur,
hostiam suam geminare videtur. Geminus itaque
hædos offerre, est tam justum quam injustum
contemptum patienter sustinere. Geminum autem
hircum tunc quis offerre videtur, quando ad ju-
stum et ad injustum contemptum fortiter sustinen-
dam promptus invenitur. Capras autem offerre, est
ad utrumque contemptum mente hilarescere, et in-
ter quaslibet injurias, quamlibet injustas, cordis
dulcedinem corde retinere. Sed qui cum beato Job
veraciter dicere potest: *Neque enim reprehendit me
cor meum in omni vita mea (Job XXVII)*, nescio quo-
modo in hoc genere sacrificii possit geminari illius
hostia.

Quomodo enim, quæso, justum contemptum incur-
rere valet, quem sua conscientia in nullo remordet?
Merito ergo Dominus ab Abraham unam tantum
capram quæsivit, cujus vita irreprehensibilis fuit, et
qui ab aliis non nisi indigne contemni potuit. Merito
David suam in hac parte hostiam duplicavit, qui
inter multa bona quæ egit, gravissima etiam qua-
dam mala commisit. Hædus itaque in vita sua et
unde juste et unde non nisi injuste reprehendi vel con-
temni potuisset, unde et necesse fuit ut suam ho-
stiam in Domini sacrificio geminaret. Felix qui sic
vivit, ut non sit unde ab aliis jure reprehendi possit.
D Sufficit ei qui ejusmodi est caprum unum offerre, et
injustum contemptum æquanimitè sustinere. Capra
autem tunc est perfecti viri oblatio, cum injuste
spretus suscipit cum gaudio. Contemnimur sane
modo a superioribus, modo a cœqualibus, modo ab
inferioribus. Debemus autem quorumlibet derisus et
opprobria injusta libenter, imo et gratulanter susci-
pere, et hoc erit, ut arbitror, capram trimam offer-
re. Ecce de vacca, ecce de capra. Superest adhuc
considerare de oblatione arietina. Bicens animal
mansuetum est, et idcirco, ut jam docuimus, potest
hujusmodi animal mansuetudinem figurare. Pecudem
ergo offers, cum mansuetudinem exhibes. In te au-
tem est utrum velis agnum vel ovem sive arietem
offerre, et in Domini sacrificium ponere. Agnus, ut

novimus, lac non tam fundit quam sugit. Econtra-
rio autem ovis non tam sug't quam fund't. Aries ve-
ro neutrum horum solet facere, quin potius cornibus
ferire. Agnum itaque facit, qui ex alienæ conso-
lationis dulcedine ad mansuetudinis gratiam pro-
ficat. Ovem autem in Domini sacrificio exhibet, qui
blandæ consolationis, et piæ sollicitudinis studio
alios ad mansuetudinis gratiam promovet. Arietem
vero tunc veraciter offerimus, si in spiritu lenitatis
delinquentes corripimus, et pro Domino zelantes
contra prævaricatores piæ severitatis cornibus
sævimus. In agno itaque intelligimus mansuetudinem
trepidantem, in ove mansuetudinem blandientem, in
ariete mansuetudinem zelantem. In agno mansuetudi-
nem timorata, in ove mansuetudinem piam, in ariete
mansuetudinem severam. Agnum offers humiliter
acquiescendo, ovem devote blandiendo, arietem piæ
increpando. Itaque in mansuetudine suscipite insi-
tum verbum quod potest salvare animas vestras, et
agnum obtulistis. Confortate manus fatigatas et ge-
nua dissoluta roborate, et ovem sacrificatis. Juxta
Apostolum autem argue, obsecra, increpa (*II Tim.*
iv) virtute mansuetudinis ubique servata, et erit
aries, ut arbitror, oblatio tua. Puto jam non miraris
cur Dominus in hoc genere hostiæ masculinum se-
xum ab Abraham exegit, qui in aliis hostiarum
generibus femininum prælegit. Non est mirum vel
insolitum animum mansuetudine fundatum cordis
dulcedinem corde servare, et juxta ovis similitudi-
nem conceptam dulcedinem quasi lac quoddam
effundere, et per verba distillare. Sed hoc vere
magnum, hoc vere mirandum, cum cor mansuetum
et piæ sibi extorquet pro Domino zelata, et incre-
pationis cornibus delinquentes ferire.

Quantum ad me attinet plus miror, vel malo unum
arietem juxta Danielis somnium ventilante contra
Occidentem, et contra Aquilonem, et Meridiem,
quam plures oves lacte abundantes. O quale quan-
tumque sacrificium erit pro veritatis testimonio,
nec sibi ipsi quidem parcere, sed pro rectitudinis
zelo persequentium furoræ contra se sponte pro-
vocare. O quale sacrificium suas injurias cum man-
suetudine pati, libenter oblivisci, domini injuriis
vehementer indignari, et increpationis cornibus sæ-
viendo fortiter ulcisci! Hoc est, ut arbitror, arietem
offerre, et in Domini sacrificio ponere. Sed merito
et hoc in loco, juxta superiorem modum. quæritur
cur ab Abraham unus tantum aries exigitur, cum
David propheta majus aliquid proponere vel pro-
mittere videatur, in eo quod dicitur: *Holocausta*
medullata offeram tibi cum incenso arietum (*Psal.*
lxv). Non dicit cum incenso arietis, sed cum in-
cense arietum. Sed, sicut in capræ immolatione
docuimus quia quandoque juste, quandoque injuste
contemnimur, sic sane modo juste, modo injuste
affligimur, et vicissim justam vel injustam persecutio-
nem patimur. Qui igitur justam persecutionem quo-
ties incurrit cum mansuetudine tolerat, quasi unum
qui ejusmodi est arietem in Domini sacrificium in-

A molat. Qui autem inter zelandum pro Domino modo
juste, modo injuste affligitur, et utramlibet persecu-
tionem sine mansuetudinis suæ detrimento patitur,
iste profecto hostiam suam geminare videtur. Qui
vero sine querela sunt, et irreprehensibiliter vivunt,
hi sane non habent unde hostiam suam geminare
vel debeant vel valeant. Puto quia illis sufficiebat
ad perfectionem unius tantum arietis oblatio, de
quibus testimonium habemus ex Evangello: *Eramt*
autem ambo, inquit evangelista, justi ante Deum
incedentes in omnibus mandatis et justificationibus
Domini sine querela (*Luc. i*). Animadvertis, ut ar-
bitror, quod majus sit unum arietem juxta hunc
modum offerre, quam juxta prædictum modum ho-
stiam suam geminare. Ille vero trium annorum arie-
tem Domino immolat, qui non solum in potiores
vel æque potentes, sed etiam potiores liberæ in-
crepationis cornibus impugnat, quoties zelus recti-
tudinis hoc exigit, vel regula veritatis dictat. Ecce
jam diximus quid de vacca, quid de capra, quid de
nem de ariete sentire debeamus. Ex his itaque, ut
arbitror, animadvertitis quæta fercula in Domini
mensam parare debeatis. Sed, si Domino mensam
locupletem volumus exhibere, debemus ad similitu-
dinem Abraham ex turture et columba adhuc quartum
vel quintum ferculum superaddere. Studiis igitur
perfectæ operationis adjungamus etiam studia con-
templationis. Illa sane ad quadrupedia, ista pertinent
ad volatilia. Quadrupedia in terra degunt, volatilia
pennis se in alta sustollunt. Per actionem quasi in
terra conversamur, per cogitatum et desiderium in
sublimibus suspendimur. Quasi igitur pennata anima-
liâ Domino offerimus, quoties ex devotionis officio
ad futurorum considerationem penna contem-
plationis volamus. Per turturam et columbam intelli-
ge contemplationem geminam. In turture contem-
plationem æternorum malorum, in columba contem-
plationem æternorum bonorum. Hæ autem aves non
tam canere quam gemere solent, et gemitum pro
cantu habent. Sicut in penna gratiam contemplatio-
nis, sic in earum cantu vel gemitu intellige virtutem
compunctionis. Debeamus itaque hinc inde æterna
mala vel bona meditari, contemplari et in eorum
consideratione compungi, et hoc erit turturam et
columbam offerre, et pro parte hostiam nostram du-
plicare. Turtur solitudinem diligit, et solivagus in-
cedit, et in hoc formam timoris gerit, qui semper
diverticulum quærit. Columba gregatim volat, et ex
eo formam dilectionis ostendit, quæ corda semper
conciliat, et in unam pacis concordiam ligat. In
turture igitur compunctio timoris, in columba at-
tenditur compunctio amoris. Si æterna mala medi-
tari, et in eorum consideratione non compungeris,
turturis pennas habes, sed turturis cantum non
habes. Si in æternorum bonorum contemplatione
desigeris et in eorum desiderio inardescis et lacry-
mas fundis, profecto columbinum et volatum et
cantum te habere ostendis.

DE DIFFERENTIA

SACRIFICII ABRAHÆ A SACRIFICIO BEATÆ MARIÆ VIRGINIS.

Audivimus de magno patriarcha Abraham quod A obtulerit in sacrificium Domini turturem et columbam, beatæ vero Virginis Mariæ sacrificium fuit par turturum, et duo pulli columbarum. Multum omnino videtur differre sacrificium patriarchæ Abrahæ a sacrificio beatæ Virginis Mariæ. Quid horum majus, quid horum melius? Sed quis audeat aliquem sanctorum nisi solum Sanctum sanctorum beatæ Virgini Mariæ anteferre, vel æquiparare? Indubitanter itaque quod opimum est tantæ dominæ attribuimus, sed iterum valde durum ut perfectioni tanti patriarchæ aliquid detrahamus. Omnino tamen non videtur esse sine causa talis vel tanta hostiarum differentia. Sed si juvat ista plenius intell'gere, opus est altiori consideratione. Videtur autem ad tuturis volatum et cantum pertinere in æternorum malorum consideratione, gemitum et planctum effundere. In æternorum vero bonorum contemplatione gemere et suspirare, hoc est columbinum cantum habere. Recolat itaque homo quid boni peccando amiserit, vel quid mali eodem modo incurrerit, ut melius pleniusque intelligat ad quem statim laborando, gemendo, suspirando anhelare oporteat. Geminam namque captivitatem peccando incurrit, et geminam dignitatem amisit. Sponte siquidem subditus culpæ, invitus quidem addictus est pœnæ, et de cætero perdidit stabilitatem gratiæ et perpetuitatem gloriæ. Tali itaque gratia et gloria nudatus, homo volens nolens subservit peccato et subjicitur flagello, et brevi vivens tempore repletur multis miseriis, qui quasi flos egreditur et conteritur, et fugit velut umbra et nunquam in eodem statu permanet. Geminam itaque captivitatem, utpote exactionem culpæ et pœnæ nascendo contrahimus, et quandiu hic vivimus fixam gratiæ stabilitatem gloriæque perpetuitatem recuperare non possumus. Debemus ergo omni diligentia, et quanta possumus instantia ad hoc utique laborare, modumque in omnibus obtinere, ut mala quæ contraximus nascendo, deponamus moriendo, et bona illa quæ in prokursu hujus vitæ recuperare non possumus, statim ad ingressum subsequentiæ vitæ obtineamus. Perfecti namque viri in ipso statim exitu animæ, in ipso primordio incipientis vitæ emancipantur a culpa, et liberantur a pœna, confirmantur in gratia, et sublimantur in gloria. Hanc autem geminam libertatem a culpa et pœna, hanc vero geminam dignitatem in gratia et gloria, quas soli perfecti accipiunt in egressu animæ, quid aliud dixerim quam quasdam primitias plenitudinis futuræ? Accipiunt ergo perfecti primitias istas in sola anima, accepturi postmodum plenitudinem in utraque naturæ. Pro primitiis vero geminæ

libertatis gemere et suspirare, et de ipsis per mortem obtinendam firmam spem tenere: hoc erit, ut arbitror, par turturum offerre. Pro primitiis autem geminæ dignitatis gemitus et suspiria effundere, et eorum obtentum in exitu animæ de Domini pietate præsumere: hoc erit, ni fallor, duas columbas in Domini sacrificio impendere. Geminam libertatem, et geminam, ut diximus, dignitatem in morte accipiunt soli perfecti, unam vero libertatem, et unam tantum dignitatem accipiunt omnes electi. Nam statim post egressum animæ sub eodem temporis momento, et emancipantur a peccato, et confirmantur in bono. Siquidem electorum, sed minus perfectorum animæ sicut et cæteræ mox in corporis sui depositione sortis suæ sententiam accipiunt, et ex eo quod æternam damnationem evaserunt, ex eo quod futuram glorificationem suam prænoscent, ex eo quod a gratia Salvatoris Christi post tot delicta se nunquam destitutos esse cognoscunt, ad tantum Conditoris sui amorem convalescunt, ut nemo eorum de cætero aliquid omnino facere vellet unde Deum offenderet, etiamsi id impune liceret. Econtra autem omnes reprobi postquam damnationis suæ sententiam accipiunt, ad quantumcumque divini amoris scintillulam nunquam assurgunt, et ex quo de æternis bonis penitus desperant, ad ea quæ in hac vita noverant, et perverse amaverant, desiderant redire, et in eis semper vivere vellent, si impune hoc possent. Constat itaque eos peccato in perpetuum subservire, non tam actione quam voluntate. Malorum itaque animæ in exitu suo confirmantur in malo, bonorum vero confirmantur in bono.

Et quamvis electæ quedam, sed minus perfectæ teneantur adhuc satisfactionis debito, et multo forte tempore purgentur a vitio, absit tamen ut de cætero aliquo modo subserviant peccato. Emancipantur itaque a culpa, non tamen liberantur a pœna, confirmantur in gratia, nec tamen sublimantur in gloria: sed quod post mortem Salvatoris agitur erga minus perfectos, hoc ante solutum redemptionis nostræ pretium agebatur etiam erga valde perfectos. Emancipabantur namque a servitute peccandi, nec tamen liberabantur ab omni debito patienti. Nam, ut de cæteris taceam, patiebantur certe exilium et ergastulum. Sed quale ergastulum? Certe infernum. Taceo quod non rapiiebantur ad gaudia cæli, sed nec revertiebantur ad amœna paradisi. Quamvis igitur confirmarentur in bono, non tamen consummabantur in gaudio. Audenter dico, quod nec ipse Abraham geminam illam libertatem quæ est a culpa et pœna in corporis depositione accepit: nam illam quæ est a captivitate longinquæ peregrinationis nec

petere, sed nec sperare præsumpsit; merito ergo non turtures, sed turturem obtulit, et pro hac parte hostiam suam duplicare non debuit. Quod dico de obtentu geminæ libertatis, idem dico de obtentu geminæ dignitatis. Stabilitatem namque prioris gratiæ quam speravit et quæsiuit in morte accepit, sed ante Salvatoris adventum ad æternitatis gloriam transire non potuit. Merito ergo ejus oblatio in ejusmodi avium genere, nonnisi una columba fuit. Beata vero virgo Maria, quoniam de utraque tam libertate quam dignitate in carnis depositione obtinenda secuta fuit, recte hostiam suam ex utraque parte duplicare potuit. Jam, credo, tenetis quam merito debuit ejusmodi differentia interesse inter sacrificium Abrahæ et sacrificium beate virginis Mariæ. Sed adhuc illud in his videtur inquisitione dignum, cum magis elegerit offerre par turturum quam par columbarum, e converso autem duos pullos columbarum potius quam duos pullos turturum. Unum autem scio, quia bona cælestia, bona æterna, quanto certius, quanto fidentius speramus, tanto libentius, tanto propensius pro eis laboramus. Quanto autem pro eis amplius desudamus, tanto majora vel potiora speramus. Quanto autem meliora speramus, tanto ardentius amamus. Quanto vero ardentius amamus, tanto vehementius, tanto anxius desideramus. Sic utique sic ex securitate spei nascitur anxietas desiderii. Habes itaque avem in spei securitate, habes ejus pullum in desiderii anxietate. Spes siquidem quæ cælestibus et æternis inhiat, avium more ad alta quidem et longinqua volat. Pullus de volucre nascitur, et desiderii anxietas eo ordine quo diximus de spei certitudine generatur. Pullorum est assidue clamare, et raro a clamore cessare. Novit hoc ille qui dixit: *Sicut pullus hirundinis, sic clamabo (Isa. xxxviii)*. Pullus itaque satis anxie clamare solet, et anxium desiderium in aure Conditoris vocem magni clamoris habet. Hinc est quod Moysi tacenti, sed anxio desiderio æstuanti dicitur a Domino: *Quid clamas ad me? (Exod. xiv.)* Hinc est illud Psalmistæ: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus (Psal. x)*. Solet autem hujusmodi desiderium in quibusdam adeo crescere, ut tædeat eos vivere, ita ut veraciter vox illorum videatur esse: *Tædet animam meam vitæ meæ (Job x)*. Illud namque bonum quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quis, quæso, poterit cum spei certitudine expectare, et ingenti desiderio non æstare, et pene nonnisi impatienter vivere? Pertinet autem ad avem, ut dictum, confidentia spei, ad ejus vero pullum impatientia desiderii. Audi vocem volucris in loco solitudinis suaviter modulantis: *Scimus, inquit, quoniam si terrestris domus nostræ hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam æternam in cælis (II Cor. v)*. Ecce quanta confidentia spei. Attende et in alio vehementiam desiderii, simul et intellige clamorem vociferantis pulli: *Quandaveni-*

inquit, *et apparebo ante faciem Dei (Psal. xli)*. Sed quando aliquis hujus vitæ fastidio, futuræque vitæ desiderio æstuat, interest utique qua intentione il agat. Nam alium ad hoc ipsum timor impellit, alium vero amoris vehementia trahit. Illum exagitat timor incipientis periculi, et incumbens mali, istum amor et æstus perfruendi desiderii. Audi vocem de medio periculorum anxiantis: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus? (Rom. vii.)* Accipe et illam amoris nimietate æstuantis: *Cupio dissolvi et esse cum Christo (Philipp. i)*. Utrobique audis desiderium mortis, et tedium vitæ præsentis. Illa vox pertinet ad pullos turturum, ista ad pullos columbarum. Qui enim jam geminæ, quas superius distinximus, captivitatis odio geminæque libertatis desiderio mori desiderat, et multis gemitibus atque suspiriis in idipsum anhelat, quid aliud in Dei auribus quam mors pullorum de nido turturum clamitat? Qui autem cum moriendi desiderio orat et plorat pro abundantia gratiæ et gloriæ quam in futuro expectat, quid aliud quam pullorum more voce columbina clamat? Geminam namque libertatem in carnis depositione firmiter sperare, et in hac expectatione patienter vivere, hoc est, ut jam diximus, par turturum offerre. Harum vero libertatum desiderio ardentius æstare, et pro earum obtentu citius mori velle, et hoc ipsum quod vivit impatienter ferre, hoc esse videtur de pullis turturum hostiam immolare. Similiter qui sublimationem geminæ dignitatis in spei securitatis patienter expectat, par columbarum in Domini sacrificio immolat. Qui vero morarum impatientis in idipsum anhelat et æstuat, de pullis columbarum Domino sacrificium parat.

Quis enim plenitudinem illam gratiæ et gloriæ quantumlibet perfectus in hac vita obtinere, quam statim post animæ exitum obtinere non dubitat, sic ut possit jugiter divinæ contemplationi inhærere, et ab illa nulla abduci cogitatione, ut possit in illo solo delectari, et in illo omni hora vel momento gloriari? Non est hoc hujus vitæ ut oportet quantumlibet perfectum tantæ jucunditatis dulcedinem, ut cætera taceam, saltem dormiendo interpolare. Quis illud primum et maximum mandatum in hac vita ad plenum possit implere, Deum videlicet toto corde, tota anima, tota virtute diligere? Qui igitur pro obtinendo tantæ plenitudinis desiderio vitam istam fastidit, et pro implendi desiderii acceleratione suspirat, ingemiscit, et lacrymas fundit, pullos columbinos Domini sacrificio impendit. Multi in magnis tribulationibus et tentationibus sunt, et fortiter agunt, securi de gemina libertate, si detur perseverare. Sed sæpe non novelli eorum qui ejusmodi sunt, propter metum cadendi, et laborem patiendi, desiderant cito mori, ut ab omni periculi suspitione de cætero possint esse securi. Sed attende ne forte videatur esse signum nonnullius impatientiæ laborum certamina subterfugere vel signum similiter nonnullius diffidentia sub cadendi metu ultra modum trepidare. Certum namque esse debet perfectis omnibus, quia

fidelis est Deus, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus ferro, sed faciet cum tentatione etiam proventum, ut possimus sustinere (I Cor. x). Hinc est quod quidam inter summa pericula tam constanter agunt, tam securi de Domini protectione consistunt, ut indubitanter audeant et dicant, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu (Rom. viii). Quantum itaque ad considerationem evadendi periculi, majus videtur firma de Domini protectione securitas spei, quam nimia vehementia desiderii. Sed illud pertinet ad par turturum, istud ad pullos eorum. Majus ergo videtur esse par turturum quam eorum pullos offerre. Sed absque dubio alia videtur esse lex timoris, atque alia, nisi fallor, amoris. Velle quiescere et esse securum, non est tam amantis amicum quam amantis semetipsum. Illum vero quem diligit anima sua velle videre, illius desiderio æstare, et donec illum videat, apprehendat, inhæreat nullo modo posse quiescere, videtur esse signum summæ devotionis et admirandæ charitatis. Videtur itaque pro hac parte multo majus aliquid esse impatientis æstuantis desiderii, quam sine ardenti desiderio sola securitas spei. Sed istud ultimum pertinet ad par columbarum, illud primum ad pullos earum. Majus itaque sacrificium videtur esse, duos pullos columbarum quam ipsas columbas offerre. Ecce quod diu quæssivimus tandem aliquando invenimus, quia majus aliquid est offerre par turturum, quam pullos eorum; e contrario vero minus videtur offerre par columbarum quam pullos earum. Jam non miraris, ut arbitror, si sanctarum sanctissima, perpetua Virgo Maria in utroque genere hostiæ obtulit quod juxta mysterii dignitatem utrobique optimum esse cognovit. Absit ut dicamus vel credamus beatam Virginem Mariam propter metum patiendi, vel timorem cadendi mortis desiderio urgeri. De nullo enim sanctorum rectius creditur quam de ipsa quod parata fuerit semper quantum in ipsa fuit, ad omnia tormentorum genera pro Christi nomine sustinenda. Metu vero cadendi quomodo urgeri potuit, quæ in carne qua Christi carnem genuit, nutrit, nil contradictionis portavit? Ad momentaneum contactum dextræ salutaris leprosus mandatur (Math. viii), ad tactum simbriæ mundata est et illa quæ fluxum sanguinis patiebatur (Luc. viii), quanto magis illam ab omni contagio mentis et corporis mandari oportuit, quæ tandiu totum in utero, quæ toties totum in gremio circumplexa fuit, quæ illius, ut sic dicam, medelæ plenitudinem modo intus infusam, modo exterius adhibitam sufficienter habuit; illius, inquam, medelæ quæ tollendis omnibus omnium morbidorum morbis satis superque sufficere possit? Quomodo, obsecro, cadendi vel patiendi metu usque ad vitæ tedium urgeri potuit, quæ juxta angelicæ salutationis præconium gratia

A plena fuit? Sed quo eam impellere non potuit timor, potuit attrahere amor. Quis unquam ex omnibus Christi dilectoribus libentius mori vellet, ut ejus divinitatem videre posset, ut majestati illius immensitateque perpetua contemplatione inhæreret? Quis unquam hujusmodi desiderii fervore ardentius æstuavit? Quanto certe præ cæteris dilexit, tanto præ cæteris divinæ visionis dulcedinem, dulcedinisque sempiternitatem ardentius desideravit. Audenter dico quod nec illa quæ præ cæteris dilexit huic dulcedini inseparabiliter inhæreret, vel hanc solam et sine interpolatione haurire potuit, quandiu in hac vita fuit, et corpus corruptibile portavit. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem (Sap. viii)

B Quia igitur illam plenitudinem gratiæ et gloriæ in hac vita obtinere non potuit, quam in sua assumptione accepit, quid mirum si acceptionis illius horam ardentem desideravit, quam nullus cadendi vel patiendi timor ad mortis desiderium impellere potuit? Par turturum in eo quidem obtulit, quod geminam libertatem in carnis suæ depositione quam confidenter tam patienter expectavit. Pullos vero columbinos potius quam par columbarum obtulit, in eo quod ad geminam illam superius jam dictam gratiæ et gloriæ plenitudinem, etiam cum mortis desiderio anhelavit. Abraham vero, ut dictum est, ad carnis depositionem, non de obtentu gloriæ, sed de sola acceptione stabilis gratiæ securus fuit, non tamen in ea plenitudine quam beata Virgo Maria, vel perfectorum quilibet sub hoc tempore accepit. Quid ergo mirum, si horam acceptionis topidius desideravit, qui minus speravit? Recte ergo non pullos vel pullum columbarum, sed solam columbam obtulit. Turturem itaque Abraham in spe certa obtinendæ libertatis a culpa, columbam obtulit in spe certa percipiendæ perpetuæ stabilitatis in gratia. Si perfectionis studia æmulari, si spirituales effici volumus, in sacrificio Domini juxta exemplum Abrahæ, animalibus etiam aves adjungere debemus. Aves quidem se in aera suspendunt, quod animalia facere utique non possunt. In avibus itaque intellige studia spiritualia, in animalibus exercitia corporalia. Ad animalia pertinent studia exteriora, ad aves studia interiora. Ad illa exercitia corporis, ad ista exercitia mentis. Interiora autem nostra solus Deus videt, exteriora vero nostra videre etiam proximus valet. Illa quæ intus agimus sunt propter solum Deum, illa quæ extrinsecus gerimus partim propter Deum tantum, partim etiam propter proximum. Multa enim sunt propter solum beneplacitum divinum, multa propter utilitatem vel beneplacitum hominum. Recte ergo de Abraham Scriptura dicit, quod animalia divisit, aves vero non divisit (Gen. xv). In illis namque exercitiis quæ solummodo patent divinis conspectibus, et qualia ad aves pertinere jam diximus, nihil aliud oportet intendere, nisi ut merito debeant

divinæ voluntati placere. In corporalibus vero exercitiis quibus tum propter Deum, tum propter proximum insistimus, intentionem geminamus, et pro hæc parte hostiam nostram dividimus. Debemus vero hostiam nostram non solum juxta hunc modum dividere, sed etiam divisiones ipsas altrinsecus contra se invicem ponere, et utranque partem alterna consideratione pensare. Nam in his quæ propter proximum facimus, offensam Dei cum omni cautela cavere debemus, et in his quæ propter Deum gerimus, in quantum possumus, proximi scandalum vitare debemus. Solam autem illam hostiam quæ ex animalibus est debemus dividere, sed tam istam quam et illam quæ ex avibus est oportet juxta exemplum Abrahæ a volucrum rapacitate defendere (*ibid.*). Nam volucres, ut scriptum est, super ejus hostiam descendebant, et Abraham eas abigebat. Quid autem intelligimus per hujusmodi volucres, nisi vanas et ineptas cogitationes? Sæpe ex bonis quæ intus vel exterius operamur, modo superbia, modo inani gloria tangimur, et apud nosmetipsos in immensum gloriamur. Sed, si hujusmodi ineptis cogitationibus viriliter non resistimus, boni operis fructum nobis in Dei oculis evacuamus. Dictæ autem volucres quasi ad sacrificiorum nostrorum rapinam descendunt, quando improbæ cogitationes a spiritibus malignis ad meritum corruptelam immisæ cordi nostro superveniunt. Nam spiritus quidem maligni eo ipso quasi supra nos sunt, quo eminentioris conditionis et angelicæ naturæ existunt, et in Evangelio volucres cæli dicti sunt (*Math. xiii; Marc. iv; Luc. viii*). Debemus itaque ineptas cogitationes, et quaslibet immissiones per angelos malos, per increpationem ferire, et hoc erit ejusmodi volucres abigere. Qui igitur hæc audit vel legit, apostolico documento addiscat, quomodo elationis vel ineptæ gloriationis rapacitatem abigere oporteat. *Quid, inquit, habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? (I Cor. iv.)* Solum malum habere potes de teipso, nullum autem bonum, nisi ex munere divino. Attende ergo quam sânt impudens gloriatio gloriari de malo tuo, vel de bono non tuo. Si ista diligenter, si ista frequenter retractamus, devotionis nostræ hostiam citius ab ea quam diximus volucrum rapacitate eripimus. Ecce habemus quales hostias debeamus Domino Deo nostro offerre, ecce habemus quomodo eas oporteat a rapacitatis incursu defendere. Utinam unusquisque nostrum hujusmodi studiis eousque insistat, donec sol occumbat, et vanitatis amor paulatim deficiat, et carnalis prudentiæ radio subducto fervore concupiscentiæ tepescat. Per globum namque igneum atque corporeum qui molem terræ circumire non desinit, et in circuitu pergens nunquam requiescit, quid melius, quid rectius hoc loco intelligimus, quam amorem terrenorum, amorem transeuntium qui infirma ambit, et animum quem inflammat nunquam quiescere sinit? Sol iste et per prudentiam carnis splendat, et per carnis concupiscentiam fervet. Sol

A iste absque dubio tunc occumbit, quando carnalis prudentia hebescit, et carnalis concupiscentia sensim refrigescit.

Ut autem sciamus quid ejusmodi solis occasum quandoque sequi soleat, audiamus quid Scriptura dicat: *Cumque sol occubisset, irruit sopor super Abraham, et horror magnus et tenebrosus invasit eum (Gen. xv)*. Solis itaque occasum sopor, soporem sequitur horror. Per soporem corporis, ut omnes novimus, sensus corporeus sopitur, et animus humanus a rebus adjacentibus alienatur. Congruè igitur satis per soporem mentis alienatio intelligitur. In hujusmodi vero sopore mens sæpe ex divina revelatione cognoscit, et quasi per somnum apta visione cernit quæ prius et velut vigilans vix tenuiter, vel nullo modo cognoscere potuit. Hinc est illud quod in Job per Eliu dicitur: *Per somnium in visione nocturna quando irruit sopor super homines, et dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, et erudiens eos instruit disciplina (Job xxxiii)*. Hujusmodi sopor juxta arbitrium hominis nullo modo venit, sed pro beneplacito ipsius qui illum mittere consuevit. Merito ergo de hoc sopore dicitur quia irruit, eo quod subito et inopinata venit. Sopor itaque irruit, quando spiritualis quispiam repentino impetu in mentis alienationem transit. Quando autem homo juxta hunc modum soporatur, et extra semetipsum rapitur, mira et stupenda sunt sæpe quæ per excessum videntur. Miraris fortassis qui hæc audis, quia nil in te tale adhuc experiris. Nescis quia omnia tempus habent. Vigilantia utique et sopor tempus habent. Vigilantia in die, sopor in nocte. Forte tibi nondum sol occubuit, necdum vanitatis amor defecit. Sole fervente, nescit ille quem determinavimus sopor irruere. Solis occasum, ut diximus, sequitur sopor, soporem nihilominus quandoque subsequitur horror. Multa enim mens humana sub hujus sæpe soporis tempore videt, quæ sine pavore et tremore seu etiam horrore videre non valet. Unde est illud Eliphath Themanites: *In horrore visionis nocturnæ, quando volat sopor occupare homines, pavor tenuit me, et tremor, et omnia ossa mea perterrita sunt (Job iv)*. Audi et aliam, et attende quid intellexerit quasi per somnium: *Ego dixi in excessu mentis meæ: Projectus sum a facie oculorum tuorum (Psal. xxx)*. Quid mirum, si ejus animus inhorruit qui se a facie Domini projectum vidit? De hujusmodi terrore vel horrore per ipsum Job dicit: *Si dixerit, Consolabitur me lectulus meus, et relevabor loquens mecum in stratu meo, terrebis me per somnia, et per visiones horrore concuties (Job xvii)*. Quasi enim per somnia terretur, et per visiones horrore concutitur, quando mens humana supra semetipsam ducta, et ad divinorum judiciorum contemplationem raptâ, ex divina revelatione videt quantis periculis quotidianis momentis subjacet. Videt quam sint induita æterna bona quæ perdidit, quam sint horrenda æterna mala quæ meruit; videt quam facile sit omni hora cadere, semel lapsa quam sit impossibile per semetipsum resur-

gere; videt quomodo quidam a summis virtutum A stydiis in ima vitiorum cadunt, quomodo e converso quidam ab imo vitiorum ad summa virtutum fastigia consurgunt, et in his omnibus nescit homo finem suum, sed, sicut pisces capiuntur haino, et sicut aves comprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines tempore malo cum eis extemplo supervenerit. Quid ergo mirum si quodam horrore concutiuntur qui sub quanto periculorum incerto humana infirmitas laboret divinitus erudiuntur? Denique attende quid Abraham quasi per soporem didicerit, et animadvertes quam merito inhorruerit. Dictum namque est ad eum: *Scito prænoscens quod peregrinum sit futurum semen tuum in terra non sua, et subjicient eos servituti, et affigent quadringentis annis (Gen. xv)*. Per semen Abraham, si vis, intellige ipsas virtutes. Per semen Abraham, si vis, intellige virtutum æmulatores, Abraham exemplo viventes, et vitæ ipsius imitatores. Nonne virtutes ipsæ regi Pharaoni deserviunt, quando sinistra intentione sunt, et per hypocrisim depravatæ nil nisi mortis lucra conquirunt?

Et sæpe fit ut virtutum studia quæ inchoata fuerant intentione bona, tandem acclitentur intentione mala. Nonne semen Abraham regi Pharaoni in luto et latere servit, quando quilibet virtutum æmulator fortis, qui egrediens de terra et de cognatione sua, diu juxta Abraham exemplar, juxta tandem aliquando in modum David in aliquod flagitium cadit? Nam et hujusmodi quilibet, si iterum ad justitiam revertitur, inter filios Abraham reputatur. Attende ergo quam sit plenum timoris pariter et horroris, quod nec in excelso quodam vel de fastigio virtutis detur homini in hac vita ullus locus securitatis. Valde est rarum et vere paucorum magna agere, nec se magnum putare, multis præminere, neminem despiciere. Cum enim quilibet nostrum miranda agit, cæterosque stadiorum honorum agilitate præcedit, facile est ut illud Pharisæi dicat apud semetipsum: *Non sum sicut cæteri hominum (Luc. xi)*. Unde fit sæpe ut his qui ejusmodi sunt gratia divina subtrahatur, et cadere permittantur, et eosque nonnunquam paulatim perducuntur, ut tandem aliquando sint tam pertinaces in malo quam prius fuerant constantes in bono. Nonne hoc est quod Dominus minatur, cum ad Abraham dicitur: *Scito prænoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua? Cum cætera elementa semper fluctuare soleant, sola terra in æternum stat, unde congrue satis cordis stabilitatem designat. Sed quam bonum est esse stabilem in proposito bono, tam malum est esse stabilem in proposito malo. Illud est constantiæ, istud pertinaciæ. Constantia itaque in bono, terra est bonorum; pertinacia in malo, terra est malorum. Quando itaque quilibet prædestinati ad viam æternam perducuntur, paulatim ad ejusmodi victoriam vere peregrinantur in terra aliena, in terra non sua. Ecce quid facit superbia, ecce quid facit arrogantia. Vasa itaque misericor-*

diæ cum incipiunt de suis meritis intumescere, pia dispensatione permittuntur cadere, ut discant humiliter sapere, et de infirmitate sua vera sentire. Cognitio autem humanæ infirmitatis ut plena sit in quatuor gradibus consistit: duos habemus in consideratione mali, duos in consideratione boni. In consideratione mali, primo ut sciamus nos nullum malum nostra virtute posse cavere; secundo ut sciamus a nullo malo post lapsum nostra virtute posse resurgere. In consideratione boni, ut cognoscamus nos ad nullum bonum nostra industria posse convallescere, secundo ut cognoscamus nec in eo quod divinitus accepimus nostra industria posse perseverare. In cognitione autem sui multiplex promotio profectuum, quid aliud est quam quædam successio alternantium dierum? B Omnis autem alternatio crescentium seu decrescentium dierum sub anno concluditur, et solis cursu consummatur. Recte ergo per annum in quacunque re plenitudo et consummatio cognitionis intelligitur. Ad hoc vero, juxta quod superius dictum est, permittitur homo in uno aliquo vitio multoties multiformiter cadere, ut per multa experimenta plene et integre addicat ab ejusmodi servitute nulla sua virtute se posse eripere. Quando autem ista experientie multiformitas usque ad cognitionis plenitudinem perducitur, quasi annus consummatur. Quando autem eundem infirmitatis suæ defectum quilibet in aliis et aliis vitiis per quotidiana experimenta addiscit, et eandem veritatis sententiam quam in multis experimento probavit, etiam in aliis ex ratione colligit, et tandem idem in omnibus universaliter sentit, jam annorum numerus in cognitionis multiplicatione in centenarium surgit. Nam, quia omnes digiti et articuli ab eisdem denominati et ab utrisque compositi infra centenarium concluduntur, recte in centenario universitas figuratur. In anno itaque plenitudinem, et in centenario intellige universitatem. Quando ergo necessariæ cognitionis abundantiam et in singulis sufficienter, et in omnibus generaliter habemus, annualem eruditionis nostræ procursum in centenarium producimur. Infirmitatis autem nostræ cognitionem superius per quatuor gradus distinximus. Oportet ergo quasi quadringentorum annorum numerum explorare, si volumus D hanc, quam prælocuti sumus, quadrifidæ scientiæ plenitudinem apprehendere. Pro certo habeas, nec est unde hæsitare debeas, quod eo usque oporteat te Pharaoni Ægyptiisque subesse, vitiis vitiorumque incentoribus subservire, donec experientie magisterio docearis de tua infirmitate vera sentire, donec plene addiscas in cavendis vel corrigendis malis, in obtinendis vel conservandis bonis nil omnino de tua virtute præsumere. Ecce jam audivimus unde patriarcha inhorruit, et quidem unde merito inhorre debuit. Audivimus quæ erant ad terrorem, audiamus et quæ esse poterant ad consolationem: *Verumtamen gentem, inquit, cui servituri sunt, ego judicabo. Et post hæc egredientur cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace,*

*sepultus in senectute bona : generatione quarta rever-
tentur huc. Necdum enim completæ sunt iniqui-
tates Amorrhæorum usque ad præsens tempus
(Gen. xv).*

Ecce, ut ex istis animadvertere possumus, ex divina revelatione, et velut per somnium addiscimus modo tristia, modo jucunda, modo autem ex utrisque permista. Gentem, inquit, cui servituri sunt ego judicabo. Per gentes siquidem sive vitia, sive vitiorum incoentes velis intelligere, utrosque utique habet Deus iudicio suo atterere, et de bonorum cordibus exturbare, et illa quidem sic atterendo ut undique omnino non sint istos vero damnando ut de cætero semper miseri sint, et bonis in aliquo in æternum prævalere non possint. Et post hæc, inquit, egredientur cum magna substantia. Scimus quidem quia filii reconciliationis ex casu suo erudiuntur ad discretionem, ad circumspectionem, ad humilitatem et compassionem, ad constantiam, ad patientiam simul et perseverantiam. Egrediuntur itaque cum magna substantia quando secum reportant hujusmodi virtutum lucra, et scientiæ talenta. Habes ergo animarum substantiam in pœnitentiæ fructibus et virtutum lucris; habes virtutum substantiam in scientiæ et sapientiæ thesauris. De hujusmodi substantiæ thesauro intelligitur illud in psalmo: *Et eduxit eos cum aura et argento (Psal. civ)*. Vide ergo quam sit mirandum, quam jucundum, quam stupendum quod ipsa etiam ruina morum bonis cooperatur in bonum, et impletur quod in Apostolo legitur: *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti (Rom. vi)*. Cooperatur itaque in bonum quod in terra non sua ad tempus subserviunt, qui tandem aliquando inde cum magna substantia exeunt. Cooperatur in bonum quod aliquantulum temporis vitiis succumbunt, qui postmodum quanto exercitiores tanto cautiores, quanto humiliores tanto constantiores vel robustiores resurgunt. Verum illi supra modum felices judicandi sunt qui ad humilitatis gratiam ex prævidentiæ dono proficiunt, qui humanæ infirmitatis modum non tam ex propria quam aliena ruina addiscunt. Horum persona in Abraham exprimitur cui a Domino dicitur: Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. Nec Dominus prædicat, nec aliqua Scriptura innuit quod Abraham alicubi alicujus servitio addictus fuerit. Non igitur sæpe cadendo, sæpe resurgendo vitiisque subserviando ad humilitatis gratiam profecit. Sed dum in libro providentiæ, revelante Deo, lectitat, per aliorum exempla probat quid de sua infirmitate sentire debeat. Videamus ergo si illam humilitatis revelatam quam superius per quatuor gradus distinximus in istius divinitus edocti dictis invenire valeamus. Loquentem ergo eum Domino audiamus: *Loquar, inquit, cum Domino meo cum sim pulvis et cinis (Gen. xviii)*. Pulvis ad omnem flatum de suo loco excutitur, et quocunque dejectus, nunquam

nisi alieno impulsu levatur. Ecce, homines formam defectus humani, quantum pertinet ad considerationem mali.

Subtracta namque gratia et protectione divina, homo ad inimici suggestionem in quocunque malum dejicitur, et semel dejectum ad status rectitudinem propria virtute roboratur. Cinis ex se nullum omnino germen producit, et aliunde susceptum, non dicam ad incrementum, sed ad sustentamentum nutrire ulla sua pinguedine omnino non sufficit. Habes hic item formam defectus humani, quantum pertinet ad considerationem boni. Nullum siquidem boni operis germen potest homo ex semetipso sine operante gratia producere, et cum ex gratia operante habere jam cœperit, per semetipsum omnino non poterit sine ejus cooperatione custodire. Ecce Abraham, ut ex his ejus dictis intelligitur, ad illam humilitatis plenitudinem divinitus eruditus invenitur, ad quam per quadruplicatum annorum centenarium a multis post multa experimenta pervenitur. Quod itaque alii vix per multa experimenta, hoc alii facile addiscunt ex revelatione divina. Tu autem, inquit, ibis. Tu, quem præ cæteris abundantiore gratia præveni, tu quem præ cæteris profundius illuminavi. Tu ibis ad patres tuos in pace, immunis ab omni indigæ et duræ servitutis oppressione. Quid autem est ad patres suos ire, nisi eodem virtutum tramite quo alii in vitæ via præcessere, ad intimæ quietis tranquillitatem bonorum operum agilitate properare? Ergo ad pacem properabat qui in pace iturus erat. Ibat per pacem et ad pacem; per pacem internam, ad pacem æternam. Per pacem illam quæ mutuo sibi conciliat omnem sensum, ad pacem illam quæ exsuperat omnem sensum. Sopienda iaque est illa discordia quæ est inter carnem et spiritum, ut transiri possit ad illam quæ est supra omnem sensum. Quid autem est Dominum hujusmodi promissiones alicui facere, nisi eum ad ejusmodi spem et certitudinem interna inspiratione animare? Tu autem ibis ad patres tuos in pace, sepultus in senectute bona. In senectute solet tam sensus quam appetitus exterioris hominis languescere, et quotidianis detrimentis defectui appropinquare. Senectus bona, quando sub idem temporis quo exteriorum et transigentium appetitus minuitur, inde interiorum et æternorum innovatur. Senectus bona, quando exterior sensus decrescit, interior vero excrescit. Senectus bona, quando eo ipso interior homo roboratur, quo exterior homo infirmatur: *Cum enim infirmor, inquit, tunc fortior sum et potens (II Cor. xii)*. Melior est senectus morum quam annorum, meritorum quam temporum. Gloriosius est appetitum exteriorum bonorum languescere ex studio industria, quam ex vitio naturæ. Sepultus, inquit, in senectute bona. Prius homo moritur ut postmodum sepeliatur. Mortuus quidem desinit videre, sed non statim desinit videri. Sepultus vero desinit videre, simul et videri. Qui vult ergo huic mundo mortuus esse, oportet illum oculos illos claudere, quos in primis

parentibus legitimis apertos fuisse, et oblectamenta A
sensuum non attendere, nec avertere.

Sed et tunc qui ejusmodi est quasi post mortem sepulturam invenit, quando per sapientiæ studium, æternitatisque desiderium, a mundanis insuper mundana transiens, in ejusmodi statum proficit, quale carnalis quilibet non dicam scire, sed nec suspicari possit. Per vitam activam mortificamur, per speculativam et contemplativam cum Abraham quasi duplici spelunca sepelitur. Proprium est speculative invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiceri, et velut per speculum et in ænigmatibus videre. Proprium est contemplativæ veritatem absque involucrio, et quasi facie ad faciem videre. Per speculativam itaque et contemplativam a rebus humanis absentamur, et, ut dictum est, velut duplici spelunca sepelitur. Bonum itaque est desiderii appetitum studiique conatum a rebus humanis languescere, deficere, absentare, et cœlestibus theoriis immersos carnaliter sapientium obtutus latere. Sic vir virtutum æmulator inveteratur, moritur, sepelitur. Ecce de Abraham vel de eis quorum formam gerit audivimus: nunc de filiis peregrinationis quid consolationis adjungat audiamus: Et quarta, inquit, generatione revertentur huc. Quod quarta generatione dicit, non ab Abraham tempore, sed a peregrinationis tempore computare debes, sicut ex Evangelio vel aliis locis Scripturarum habes. Quando interna illa familia cogitationum sive voluntatum in peregrina abducitur, et vitiorum servituti urgentibus tentationibus addicitur, primo quidem non desinit conscientia omni hora submurmurare, et inquiete agere, sed paulatim invalescere prava consuetudine ad hoc usque perducitur, ut exactoribus suis desinat recalcitrare, et velut vitula docta diligere trituram serviat sine murmure et contradictione. Sed cum tempus beneplaciti, tempusque miserendi coram Domino advenerit, et post multa mala, Domino miserante et quasi Moysi officio visitante, ad poenitentiam compuncta fuerit, incipit jam recalcitrare, et captivitatis jugum jam excenteri velle, sed nondum tamen potest prævalere. Deinde crebrescentibus consolationibus divinis, multisque corroborantibus velut miraculis, incipit paulatim convalescere, robur acquirere, audaciam assumere, et tandem aliquando hostibus prævalere, sed non sine magno labore et summa difficultate.

Ad ultimum vero vitiorum tyrannide subacta, et tota illa velut Pharaonis militiæ intimæ conjunctionis mundatione submersa, invalescente bonæ consuetudinis studio, hostiumque terrore sublato, incipit jam de bonæ conscientiæ tranquillitate gaudere, et ad promissam jucundæ securitatis terram appropinquare. Prima itaque generatio servientium nec reclamantium, secunda reclamantium nec prævalentium, tertia prævalentium et laborantium, quarta prævalentium et quiescentium. In solitudine namque commorantibus, ciboque cœlesti victitantibus, quod aliud esse oportuit officii genus quam vacare et

videre quoniam suavis est Dominus? In primis est conscientia tranquilla et mala, in secundis inquieta et mala, in tertiis inquieta sed bona, in quartis tranquilla et bona. Per conscientiæ vero tranquillitatem appropinquatur ad conscientiæ securitatem. Jucunditas [securitas] securæ conscientiæ est illa, uti superius dictum est, terra fluens lacte et melle quæ a Domino promittitur et datur hæredibus Abraham. Merito ergo dicitur: Generatione autem quarta revertentur huc. Et additur: Necdum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usque ad præsens tempus. Secundum differentiam morum dispensantur merita singulorum. Sunt qui magis confunduntur vel compunguntur de turpi cogitatione, quam quidam alii ex turpissima actione. Hinc est quod quidam post turpem cogitationem, rapiuntur usque ad pravam delectationem. Alii ex delectatione prava labuntur in solum pravitatis consensum, alii etiam post consensum præcipitantur in actum. Quidam etiam perversam actionem ducunt in consuetudinem. Moderatur itaque casus singulorum, secundum illius utique arbitrium cujus dispensatione omnia cooperantur bonis in bonum. Inveniuntur quidam sane tantæ impudentiæ, tantæ duritiæ atque superbiæ, ut post multa mala vix valeant ad plenam infirmitatis suæ cognitionem erudiri, vix in veritate humiliari, vix de sua pravitate intime compungi. Amorrhæorum itaque iniquitates tunc complete videntur, quando, eo dispensante qui omnia moderatur, ad eam enormitatem excrescere permittuntur, quæ suo tempore abundanter sufficient ad cordis impudentiam, duritiam, superbiam confundendam, conterendam, conculcandam. Ecce jam audimus quanta Abraham ex divina revelatione didicit postquam ei sol occubuit, sopor irrui, horror invasit. Aduhuc repetit Scriptura quod superius jam dixerat, ut quæ sint illa quæ solis occasum sequi soleant ostendat plenius: *Cum ergo, inquit, occubisset sol, facta est caligo tenebrosa et apparuit clibanus fumans et lampas ignis transiens inter divisiones illas (Gen. xv).* Dixit quid audierit, dicit iterum quid viderit postquam ei sol iste occubuit, et carnalis amor defecit. Audivimus quæ audierit, attendamus et quæ viderit. Prius ignem fumigantem, postea D ignem flammantem. Prius ignem succedentem, postea ignem illuminantem. Vidit ergo clibanum fumigantem et lampadem. Nemo sane accendit lampadem ad calefactionem, sed ad solam illuminationem. Econtrario vero nemo succendit clibanum ad illuminationis beneficium, sed ad calefaciendum. In clibano itaque fumante intellige incedium amoris, in lampade lucem gratiæ revelantis. Item et illud attende quia ad hoc ignem clibano immittimus, ut ejus interiora, non autem exteriora calefaciamus. In incendio itaque clibani intellige amorem spiritualium, amorem internum, amorem virtutum. Ignis ergo quasi in clibano succenditur, et quasi in interioribus clausus tenetur, quando amor cordis interioribus nutritur, et tunc vere vel-

ut intus clausus ubi oritur illic cohibetur, quando animus ad animi bona diligenda, desideranda acrius inflammatur. Quasi clibanum succendimus, quando cordis desiderium ad ea quæ intimius desideranda sunt vehementius inflammamus. Vera et intima animi bona vere et intime desideranda dicimus ipsam virtutem, ipsam bonitatem. Quando ergo sine respectu mercedis virtus propter virtutem ipsam diligitur, quando etiam sine retributionis intentione bonitas ipsa propter semetipsam amatur, vere et absque dubio amoris incendium in intimis succendi et ne ad exteriora erumpat in intimis coeceri videtur. Sed illud; merito quaeritur, cur Abraham clibanus fumans, et non potius flagrans ostenditur? Sed scimus quia in clibani succensione in primordio quidem semper fumus suboritur, sed, paulatim crescente incendio, paulatim et ipse decre-scere, tandem autem omnino deficere videtur. Quid ergo aliud quam quædam intimi amoris inchoatio exprimitur, in eo quod Abraham clibanus fumans per visionem ostenditur? Nam quantumcumque homo in charitatis promotione in hac vita videatur profecisse, si futuræ vitæ plenitudinem cogites, in eius comparatione non videbitur nisi quædam perfectionis inchoatio fuisse. Et fumus quidem oculos urit, lacrymasque producit, et charitas secundum statum vitæ præsentis quantumcumque profecerit bene examinatus diligenter inspectus, ex conscientie remordatione animum compungit, quoniam quædiu hic vivitur, quod ei divinitus præcipitur toto corde, tota anima, tota mente non diligit. In clibano itaque fumante exprimitur inchoatio dilectionis intimæ et summæ. In charitate siquidem nihil sublimius, nihil præclarior invenitur, quam eum bonitas ipsa per semetipsam diligitur. Sed sicut in clibano fumigante recte intelligitur quædam inchoatio intimæ et summæ dilectionis, sic et in lampade convenienter exprimitur quædam inchoatio intimæ et summæ lucis. Nemo enim lucernam illuminat, ut circumquaque regionem, vel quæ in ea circumquaque sunt videat. Sed ad hoc sane lucernam accendimus, ut propinqua, et quæ in penetralium nostrorum interioribus sunt videamus. Quid autem vicinius spiritui quam ipse sibi, nisi forte cum vana sectando semetipsum deserit, et intima sua projiciendo ipse quidem a semetipso recedit? Quid illi magis vicinum, quid magis intimum esse potest, illo spiritu qui ubique est, et nusquam deesse potest? Certe pravum est cor hominis et inscrutabile, nec potest cognosci sicut nec videri nisi ad lumen lucernæ desuper missæ divinitus incensæ. Nam et Abraham desuper mittitur, et Psalmis divinitus illuminatur: *Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine; Deus meus, illumina tenebras meas* (Psal. xvii). Si itaque siue beneficio divinitus lucernæ non potes videre intima tua, quanto magis arcana divina? Homini itaque lucerna divinitus illuminatur, quando ei intimorum bonorum supereminetia in divino lumine manifestatur. Sed

A si divinæ revelationis formam Abraham oportuit exhibere, cur ipsa ei in lucerna exprimitur, et non potius in sole? Sed quantumcumque humana intelligentia in hac vita in intimæ lucis manifestatione profecerit, usque ad perfectum diem non excrescit, et futuræ illius plenitudinis non nisi quoddam quasi initium sumit. Sicut ergo in clibano fumigante merito intelligitur quædam inchoatio futuræ plenitudinis in summæ bonitatis amore, sic in lucerna ardente recte intelligimus quoddam futuræ plenitudinis initium in summæ sapientiæ contemplatione. Solent autem hæc duo mutua incrementa in alterutrum præstare: nam dilectio ex cognitione et cognitio crescit ex dilectione. Contingit tamen ut homo eo sæpe tempore quo multum per desiderium fervet, parum videat; et e converso eo tempore quo multa videt, parum serveat. In his autem absque dubio summus ille artifex artis utique suæ peritiam ostendit. Et quam nihil homo nisi ex divini muneris cooperatione possit innotescit, dum ei in causarum effectibus præter spem et æstimationem contingit. Hoc est quod Abraham clibanus fumans et lampas ostenditur et tam divinæ aspirationis quam revelationis seorsum et seorsum forma proponitur.

Attendum est autem quomodo hic vel ibi videtur: *Transiens, inquit, inter divisiones ipsas* (Gen. xv). Quod per figuram ceruimus, rerum experientia probamus. Bonitatis namque veritatisque revelatio semper in bonorum omnium fontem tendit, et animum quem afficit post se in idipsum trahit. Sed quid illud est quod spiritualium exemplar quod patriarcha vidit, inter medias ei divisiones apparuit? Sicut superius jam diximus, illi hostias suas dividunt qui in bonis quæ agunt tum Deo, tum proximo placere contendunt, qui tam iram Dei quam scandalum proximi, cum omni studio devitare proponunt. Absque dubio nihil laboriosius, nihil difficilior. Vide ergo gemina illa quæ superius descripta est gratia quam merito inde confertur vel cumulat, unde animus humanus propter Deum acrius urgetur: nam hoc est quod Abraham inter medias divisiones clibanus et lampas apparuisse describitur. Sed notandum quia Abraham antequam ista videret, caliginem tenebrosam incurrit. Profecto qui humani erroris opaca, periculorumque latebrosa in quibus versatur necdum agnovit, ad illum veræ dilectionis ignem, qui infimis inherere nescit non pertingit. Qui necdum intelligit quod tentatio sit vita hominis super terram, exsili quod patitur ignarus, nescit suspirare ad patriam, nescit lucem internam, nescit veri et intimi amoris flagrantiam. Hic est ignis qui cœlitus immittitur, qui post solis occasum datur. Hic est qui fiduciam generat, confidentiam parat, nutrit spem, tollit timorem. Caritas enim omnia credit, omnia sperat. Denique perfecta charitas foras mittit timorem. Nam et Abraham postquam ignem illum cœlitus missum meruit accipere, nusquam de cætero legitur de Domini promissionibus dubitasse. Et nos certe, si terram illam lacte et melle manantem

hæreditare concupiscimus, ad ejusmodi ignis accep- A obtulit et ipsi paremus, et absque dubio in signum
tionem, in quantum possumus, anhelare debemus. accipiendæ hæreditatis qualem desideramus ignem
Qualem hostiam patriarcha, et eo ordine quo ipse. accipiemus.

TRACTATUS DE GEMINO PASCHATE.

SERMO IN RAMIS PALMARUM.

Geminum pascha colimus, geminum sane celebrare debemus. Primum est illud, quod vulgo solet floridum dici, de quo et modo compellimur aliqua pro tempore loqui. Sed quem, quæso, de tali tempore loqui non oblectet? quem ejus amœnitas in sui laudem non excitet, vel ad amorem inflammet? O tempus amœnum, tempus acceptum, tempus floridum! Tempus amœnum, quod florum multiplici varietate distinguitur; tempus acceptum, quod græto circumquaque odore respergitur. Cui, quæso, gratum vel acceptum non sit, cum jam veraciter dici possit: *Jam enim hiems transit, imber abiit et recessit: flores apparuerunt: Vinee florentes odorem dederunt*? (*Cant. II.*) Cui non libeat in ejus laude illud apostolicum exclamare: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*? (*II Cor. VI.*) Acceptabile utique tempus, quod floribus ornatur; nec minus salubre de quo et fructus speratur. Absque omni ambiguitate si non præcedat floridum tempus, frustra, et spe vana fructus exspectamus. Præcedat ergo pascha florigerum, ut subsequatur pascha fructiferum. Hoc geminum pascha debemus sane festivum ducere, et cum omni celebritate suscipere. Vis nosse apertius quid sit quod dicere velimus? Nosti, ut arbitror, quia pascha transitus interpretatur, et a transitu Domini pascha nominatur. Quid ergo dicimus pascha floridum, nisi transitum honestum et gratum? Quid autem pascha fructiferum, nisi transitum jucundum et omni gaudio plenum? Accipe ergo geminum transitum utrumque gratum, utrumque honestum. Primum est ut transeamus de malitia ad justitiam, secundum est ut transeamus de miseria ad gloriam. Fratres, quid ad hæc dicimus, vel quales esse putamus hujusmodi transitus? Quale, quæso, erit transire de iniquitate ad bonitatem, transire de calamitate ad beatitudinem? Primum transitus ad pascha primum, secundus pertinet ad pascha secundum. Videtis, obsecro, quam libenter et gratanter debeamus hujusmodi tempus festivum ducere, et solemniter celebrare. Et quidem pascha illud secundum, omnes in commune diligimus et pariter affectamus. Sed nunquid primum illud eadem devotione suscipitur, vel pari studio celebratur? Utinam omnes tam studerent esse boni quam affectant esse beati, vere tunc futuri tam beati quam boni! Utinam tam affectarent omnes justorum primordia, quam optant extrema! *Moriatur*, ait Balaam, *anima mea morte justorum, et fiant novissima mea horum similia* (*Nam.*

xxiii), sed qui volunt habere justorum novissimis similia, studeant habere eadem primordia. Floreant interim per justitiam et fructum capient ex ea, vitam æternam. De vita justa, vita æterna; de vita bona, vita beata; de tali flore, fructus talis; de vita perfecta, vita perennis. Omnis arbor ex fructu suo cognoscitur. Non est arbor mala, quæ facit fructus bonos. Si arbor bona, et fructus ejus boni, et flores ejus grati. Sed semper necesse est flores præcedere ut fructus sequantur, alioquin sine præcedentibus floribus frustra sperantur. Præcedat ergo pascha floridum, ut sequatur pascha fructiferum; transeamus interim de inhonestate ad honestatem, ut postmodum transeamus de infelicitate ad felicitatem. Si adhuc mali sumus, transeamus de malo ad bonum; si boni, transeamus de bono in melius, et per melius in optimum et fecimus pascha floridum.

Cur, quæso, homines in hoc pascha florido conveniunt, nisi ut processionem pro more faciant? Nonne ipsum procedere est transire et pascha facere? Et ipsum quidem pascha tunc floridum facimus si ordinate et ad honestiora transimus, et processionem quidem pulchram facimus si in bono proficimus. Quam pulchram, quam speciosam putamus processionem ire de virtute in virtutem, qui retro sunt oblivisci et in anteriora extendi? O quales flores, veræ virtutes! Sternamus itaque viam nostram floribus talibus, et per florida virtutum transeamus, munde et honeste procedamus, ut processionem nostram pulchram et gratam faciamus et pascha floridum digna celebritate perficiamus. O quam mundam, quam jucundum erit per flores ire et per virtutum amœna transire, per crocum charitatis, per liliu castitatis, per passionis rosam et humilitatis violam! O quam laudabile, o quam amabile gratum odorem undique spargere, et opinionis suæ fragrantiam circumquaque diffundere, et ad jucundum processionis suæ spectaculum undique accurrentium animos attrahere et ad probitatis suæ exemplum intuentium animos provocare! Hæc itaque est processio prima, et pertinet ad pascha primum: nam est et alia, et ipsa pertinet ad pascha secundum. Processio prima, promotio ad perfectionem bonitatis; processio secunda, promotio ad plenitudinem beatitudinis. Geminam processionem Christus fecit, geminam sane facere nos voluit: *Exivi*, inquit, *a Patre, et veni in mundum; iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem* (*Joan. xvi*). A summo caelo egressio ejus, hæc est processio prima; et occurus ejus usque ad summum ejus, hæc est processio